

CHP
Genel Sekreterliği
ARAŞTIRMA VE DOKÜMANTASYON BÜROSU
Yayın No: 3

İKTİSADÎ KALKINMA

1958 Bütçe Müzakerelerinde
C. H. P. Millet Vekillerinin
Yaptıkları tenkit ve
tekliflerden özetler.

2003
SA
8166

CHP
Genel Sekreterliği
ARAŞTIRMA VE DOKÜMANTASYON BÜROSU
Yayın No: 3

İKTİSADİ KALKINMA

1958 Bütçe Müzakerelerinde
C. H. P. Millet Vekillerinin
Yaptıkları tenkit ve
tekliflerden özetler.

Güzel Sanatlar Matbaası

A N K A R A — 1958

UNIVERSITÄT SACHSEN-ANHALT
BIBLIOTHEK

KALKINMA
IKTISADİ

03SA 8166

Ö N S Ö Z

Bu mütevazî broşür, 1958 bütçesi encümende ve Meclis Umumî Heyetinde müzakere edilirken C.H.P. li milletvekilleri tarafından ileri sürülen tenkit ve teklifler hakkında, umumî efkâra ve parti teşkilâtına derli toplu bir özet vermek maksadıyla yayınlanmıştır.

C.H.P. milletvekillerinin komisyonunda ve Umumî Heyette yaptıkları tenkit ve teklifleri, bütün konuşmaların tam metinlerini yayımlayarak umumî efkâra duyurmak yolundan, pratik olmadığı ve gerçekleştirilmesi mümkün görülmediği için vazgeçilmiş ve belli başlı fikirleri, sistematik bir tasnife tâbi tutuktan sonra özetler halinde vermek yolu tercih edilmiştir.

Konular 1) Kalkınma dâvamız 2) Rejim meseleleri 3) Eğitim, sağlık, işçi dâvaları 4) Dış politika, millî savunma, memur ve diğer meseleler olmak üzere dört kısımda toplanmıştır.

Seçme, özetleme ve tasnif işinin yapılmasında, Araştırma Bürosu mensupları ve milletvekillerinden birçoğu işbirliği halinde çalışmışlardır.

Seçme ve özetleme işinin kusursuz ve hatasız olduğunu iddia etmek hatırımızdan geçmez. Aksine, bu broşürlerin birçok hatalar ve kusurlar taşıdığını bilmekteyiz; ancak işin mâhiyetinin ve iyi niyetin, bu hata ve kusurları affetireceğinden eminiz.

Bilhassa komisyon konuşmalarının zabıtları mevcut olmadığı ve bu konuşmaların C.H.P. Meclis Grubunun basın bülteninden özetlendiğini belirtmek isteriz. Komisyonunda söz aldıkları halde adlarını ve sözlerini tesbite maddeten imkân bulunamayan milletvekillerinin bulunabileceğini tahmin ediyor ve bu gibi noksanlarından ötürü şimdiden özür diliyoruz.

Bütçe müzakereleriyle ilgili broşürlerimizi umumî efkâra ve parti teşkilâtına sunarken, son bütçe müzakerelerinin ne kadar gayri müsait şartlar altında geçtiğini de belirtmeden geçmiyeceğiz. Hakikaten bu müzakerelerde ilgili bakanlar istedikleri zaman söz alabilirlerken, grup sözcüsünün bir defa söz almasına müsaade edilmiş ve cevap hakkı tanınmamıştır. Bundan başka konuşma müddeti son derece daraltılmış ve grup sözcüleri onar, diğer hatipler beşer dakika konuşabilmişlerdir.

BÜTÇENİN TÜMÜ ÜZERİNDE KONUŞAN C. H. P. Lİ HATİPLER

Faik Ahmet Barutçu (C.H.P. Meclis Grubu adına)	Suphi Baykam Kasım Gülek
İsmail Rüştü Aksal (C.H.P. Meclis Grubu adına)	Mehmet Hazer Ferit Melen
Muammer Akpınar	Arif Hikmet Onat
Sırrı Atalay	Behram Öcal
Hüseyin Balık	Hasan Tez

BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BÜTÇESİ

Osman Alışıroğlu	Kâmil Boran
Sırrı Atalay	Şahap Kitapçı
Avni Doğan	Ferit Melen
Turhan Feyzioğlu	Emin Soysal
Kasım Gülek	Hasan Tez
Mehmet Hazer	Nüvit Yetkin

RİYASETİCUMHUR BÜTÇESİ

Esat Mahmut Karakurt	Hasan Tez
Emin Soysal	

BAŞ VEKALET BÜTÇESİ

Osman Alışıroğlu	Arif Hikmet Onat
Sırrı Hocaoğlu	Hamdi Öner
Ferit Melen	Rıza Tekeli

ŞURAYI DEVLET REİSLİĞİ BÜTÇESİ

Şahap Kitapçı	Hurrem Müftügil
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Kemal Sariibrahimoğlu
Ferhan Arkan	Rıza Tekeli
Ferit Melen	

İSTATİSTİK UMUM MÜDÜRLÜĞÜ BÜTÇESİ

Ferhan Arkan	Hamza Eroğlu
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Kasım Gülek
Sırrı Atalay	Ferit Melen

DİYANET İŞLERİ REİSLİĞİ BÜTÇESİ

Muammer Akpınar	Avni Doğan
Ferhan Arkan	Mehmet Geçioğlu
M. Ali Arkan	Arif Onat
Sırrı Atalay	Kemal Sariibrahimoğlu
Ali Şelhum Devrim	Selim Soley

TAPU ve KADASTRO UMUM MÜDÜRLÜĞÜ BÜTÇESİ

Kemal Sariibrahimoğlu	Arslan Bora
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Saim Karaömeroğlu
Halim Ateşalp	Ferit Melen

TOPRAK ve İSKAN UMUM MÜDÜRLÜĞÜ BÜTÇESİ

Kemal Sariibrahimoğlu	Mehmet Hazer
(C.H.P. Meclis grubu adına)	Saim Karaömeroğlu
Arslan Bora	

ADLIYE VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Atalay Akan (C.H.P. Meclis Grubu adına)	Kasım Gülek
İhsan Ada	Ferda Güley
A. Rıza Akbıyıköğlü	Rıfat Gürsoy
Osman Alışıroğlü	Sırrı Hocaöğlü
Ahsen Aral	Hasan İkiz
M. Ali Arıkan	Edip İmer
Sırrı Atalay	Şahap Kitapçı
Halim Ateşalp	Zeki Kumrulu
Kâmil Boran	Vedat Mengi
A. Şelhum Devrim	İnayet Mursaloğlü
H. Fehmi Evliya	Hamdi Öner
Turhan Feyzioğlü	Kemal Sarıbrahimoğlü
Ömer Feyzi Reşâ	Hasan Tez

MİLLÎ MÜDAFAA VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Celâl Dora (C.H.P. Meclis Grubu adına)	Mehmet Hazer
Muammer Akpınar	Necati İlter
İ. Rüştü Aksal	Ferit Melen
Halim Ateşalp	Hurrem Müftügil
Kemalî Bayazıt	Hüsrev Polat
Arslan Bora	Selim Soley
Sait Erdinç	Hilmi Soydan
Ferda Güley	İ. Hakkı Talay
	Abdullah Yağcıoğlü

DAHİLİYE VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Avni Doğan (C.H.P. Meclis Grubu adına)	Mehmet Geçioğlü
Osman Alışıroğlü	Kasım Gülek
M. Ali Arıkan	Ferda Güley
Sırrı Atalay	Mehmet Hazer
	Ferit Melen

Halim Ateşalp
Arslan Bora
Kâmil Boran
Sait Erdiç

Arif Onat
Selim Soley
Nüvit Yetkin

DAHİLİYE VEKÂLETİ (EMNİYET UMUM MÜ- DÜRLÜĞÜ) BÜTÇESİ

Avni Doğan Mehmet Hazer
(C.H.P. Meclis Grubu adına)

DAHİLİYE VEKÂLETİ (JANDARMA UMUM K.) BÜTÇESİ

Avni Doğan Kasım Gülek
(C.H.P. Meclis Grubu adına) Şahap Kitapçı
Arslan Bora Fethi Ülkü
Mehmet Geçioğlu

HARİCİYE VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Necati İlter Halil Gürün
(C.H.P. Meclis Grubu adına) Sırrı Hocaoğlu
İhsan Ada E. Mahmut Karakurt
Ali Şe'hum Devrim Ferit Melen
Avni Doğan Hurrem Müftügil
Hamza Eroğlu Arif Hikmet Onat
Turgut Göle

HARİCİYE VEKÂLETİ (MİLLETLERARASI İK- TİSADİ İŞBİRLİĞİ) BÜTÇESİ

Hamza Eroğlu Ferit Melen
(C.H.P. Meclis Grubu adına)

MALİYE VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Ferit Melen	Halil Gürün
(C.H.P. Meclis Gurubu adına)	Mehmet Hazer
Muammer Akpınar	E. Mahmut Karakurt
İ. Rüştü Aksal	Şahap Kitapçı
Ferhan Arkan	Hurrem Müftügil
Sırrı Atalay	İ. Saffet Omay
Halim Ateşalp	İlyas Seçkin
Hızır Aydın	Emin Soysal
Avni Doğan	Rıza Tekeli
Turhan Feyzioğlu	Fethi Ulkü
Mehmet Geçioğlu	Osman Yeltekin

MAARİF VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Turhan Feyzioğlu	Halil Gürün
(C.H.P. Meclis Gurubu adına)	Mehmet Hazer
Dursun Akçaoğlu	E dip Imer
Ahsen Aral	E. Mahmut Karakurt
M. Ali Arıkan	Saim Karaömeroğlu
Sırrı Atalay	Şahap Kitapçı
Halim Ateşalp	Ferit Melen
Faruk Ayan oğlu	Hurrem Müftügil
Kemalî Bayazıt	Ali Menteseoğlu
Rauf Bayındır	Arif Hikmet Onat
Suphi Baykam	Hüsrev Polat
Arslan Bora	Emin Soysal
Avni Doğan	Rıza Tekeli
Hasan Erdoğan	Muammer Tekin
Asım Eren	Hasan Tez
Mehmet Geçioğlu	Fethi Ulkü
Ferda Güley	Muhlisittin Yılmaz Mete

NAFIA VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Nihat Sarginalp (C.H.P. Meclis Gurubu adına)	Mehmet Hazer Sabahattin Kadirbeyoğlu
İhsan Ada	Saim Karaömeroğlu
Muammer Akpınar	Mehmet Kartal
İ. Rüştü Aksal	Ferit Melen
Osman Alişiroğlu	Vedat Mengi
Halim Ateşalp	Hurrem Müftügil
Faruk Ayanoğlu	Arif Hikmet Onat
Eşref Ayhan	Kemal Satır
Kemali Bayazıt	İlyas Seçkin
Rauf Bayındır	Emin Soysal
Ali Şelhum Devrim	Şefik Refik Soyer
Avni Doğan	Hüseyin Şahin
Şevket Dursun	Rıza Tekeli
Sait Erdinç	Hasan Tez
H. Fehmi Evliya	Fethi Ülkü
K. Gençler	Osman Yeltekin
Kasım Gülek	

TİCARET VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Hıfzı Oğuz Bekata (C.H.P. Meclis Gurubu adına)	Arif Onat İlyas Seçkin
Ferhan Arkan	Rıza Tekeli
Kâmil Boran	Muammer Tekin
Vahap Dizdaroğlu	Hasan Tez
Hamza Eroğlu	Turgut Yeğenağa
Ali Menteseoğlu	

SIHHAT VE İÇTİMAÎ MUAVENET VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Kemali Bayazıt (C.H.P. Meclis Gurubu adına)	Halil Gürün İ. Ethem Karakapıcı
Dursun Akçaoğlu	Şahap Kitapçı

Nevzat Arman
Halim Ateşalp
Faruk Ayanoğlu
Suphi Baykam
Vahap Dizdaroğlu
Nusret Durakbaşa
Hasan Erdoğan

Ali Menteseoğlu
Şinasi Mordu
Arif Onat
Hüsrev Polat
Aziz Uras
Fethi Ülkü
Tevfik Ünsalan

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKÂLETİ BÜTÇESİ

A. Sırrı Hocaoğlu
(C.H.P. Meclis Gurubu adına) Abdullah Köksel
Faruk Ayanoğlu
(C.H.P. Meclis Gurubu adına) Arif Onat
Rauf Bayındır
Arslan Bora
Kasım Gülek

İsmail İnan
Ferit Melen
Arif Onat
Reşit Önder
Nihat Sargınalp

ZİRAAT VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Avni Ural
(C.H.P. Meclis Grubu adına) Muhlisittin Yılmaz Mete
Ferhan Arkan
Sırrı Atalay
Halim Ateşalp
Kemali Bayazıt
Rauf Bayındır
Arslan Bora
Vahap Dizdaroğlu
Asım Eren
İbrahim İmirzaloğlu
Şahap Kitapçı
Abdullah Köksel
Ferit Melen

Ali Menteseoğlu
Muhlisittin Yılmaz Mete
Hurrem Müftügil
Arif Onat
Behram Öcal
Kemal Sarıbrahimoğlu
Emin Soysal
Hüseyin Şahin
H. Reşit Tankut
Rıza Tekeli
İbrahim Us
Ahmet Üstün
Abdullah Yağcıoğlu
Ahmet Yılmaz

MÜNAKALÂT VEKALETİ BÜTÇESİ

Kemal Satır	Ali Mentешеođlu
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Hurrem Müftügil
Halim Ateşalp	Emin Soysal
Kasım Gülek	Hasan Tez
İsmail İnan	Zihni Uner
Ferit Melen	

ÇALIŞMA VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Halil Sezaî Erkut	M. Kemal Küçüktepepınar
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Ferit Melen
İhsan Ada	Ali Mentешеođlu
Suphi Baykam	Hilmi Soydan
Mehmet Geçioğlu	Emin Soysal
İsmail İnan	Hasan Tez

SANAYİ VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Rıza Tekeli	Asım Eren
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Arif Onat
Halim Ateşalp	Hasan Tez
Kemalî Bayazıt	Turgut Yeğenağa
Rauf Bayındır	

BASIN-YAYIN VE TURİZM VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Emin Soysal	Mehmet Geçioğlu
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Ferda Güley
Muammer Akpınar	M. Kemal Küçüktepepınar
Suphi Baykam	Ferit Melen
Bülent Ecevit	

VARİDAT BÜTÇESİ

İlyas Seçkin	Halim Ateşalp
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Mehmet Geçioğlu
Ferhan Arkan	

Yeni Teşriî devrenin ilk bütçesi üzerinde, mes'udane telâkki edilemeyecek şartlar içinde cereyan eden konuşmalar bitti.

Meclisin bu yeni teşriî devresinden itibaren artık grup sözcüsü olarak muhalefet safindan yalnız bir kişi konuşabiliyor. Bu yüzden sözcü arkadaşlarımız grubumuzun görüşlerini belirttikten sonra, bir daha fikirlerini savunmak imkânını bulamamışlardır.

D.P. muhalefette iken, bu partinin idarecileri tarafından şibih demokratik diye tavsif edilen eski iktidarın zamanında, muhalefet gruplarının reislerine ve sözcülerine, tıpkı hükûmet sözcülerine olduğu gibi, tanınan öncelikle konuşma yetkisi D.P. nin sözde demokratik olan devrinde geri alınmıştır.

C.H.P. Meclis Grubu adına
Meclis Grubu Başkan V.
Faik Ahmet Barutçu

İKTİSADİ KALKINMA

Kalkınma :

DURAKLAMA DEVRESİ

1950 — 1953 arasında oldukça hızlı bir tempo ile yükselen millî gelir, 1954 den itibaren reel olarak zikre değer bir artış kaydetmemiştir. 1950 — 1953 arasında reel olarak % 39 artan millî gelir, 1954 — 1956 arasında sadece % 5,4 gibi pek cüz'î bir miktar yükselmiştir. Diğer bir ifadeyle, son üç yılda millî gelirimiz 1950 — 1953 devresinde yılda ortalama % 13 artmasına mukabil, ikinci devrede yılda ortalama % 1,8 civarında yükselmiştir. Nüfus yılda % 3 arttığına göre, millî gelirdeki artış temposunun nüfusumuzdaki artış nisbetini dahi karşılayamadığı ve fert başına düşen reel gelirden 1953 e nazaran bir artma değil, bilâkis bir düşme olduğu meydana çıkar :

Yıllar	Fert başına düşen gelir
1953	557 lira
1954	489 „
1955	525 „
1956	536 „

Millî gelirdeki cüz'î artış karşısında iktisadî durumumuzu hâlâ parlak göstermek itiyadından kendisini bir türlü kurtaramayan Menderes Hükümetlerinin telâşlanmalarını ve buna bir izah tarzı bulmak gayretine düşmelerini görmek mukadderdi. Nitekim, biraz evvel Sayın Maliye Bakanı, millî gelir mevzuunda verdiği izahatta, resmî devlet rakamlarını tekzip etmek gibi bir

vaziyete düşmüş bulunmaktadır. Mes'ûl hükûmetin hakikate uymayan bir takım sunî delillerle vaziyeti olduğundan farklı göstermek yolundaki gayretlerinde ciddiyetten eser görmediğimizi ifade etmek isteriz.

KALKINMANIN BİLÂNÇOSU

Hükûmet artan nüfus ve istihlâk ihtiyaçlarını da emniyete alamamış, şehirliyi perişan etmiş ve hakikî bir köy kalkınmasını da başaramamıştır. İşte neticeleri :

Köylü nüfus başına düşen ziraî gelir 1950 de 292 lira iken 1956 da 5 lira fazlasiyle 297 liradır. (1948 fiyatlarına göre).

— Buna mukabil köylü, nüfus başına bankaya, 1950 de 20 lira borçlu iken 1957 de 105 lira borçludur.

— Traktörlerin mühim bir kısmı randıman vermez halde-dir.

— Makina, sulama, mücadele, gübre ve teknik bilgi kifayetsiz ve âhenkli çalıştırılmamıştır. Bu ve benzeri sebepler yüzünden 1957 de 688.673.000 kilo ekmeklik buğdayı dışarıdan satın almaya mecbur kaldık. Sınâî istihsal kapasitesine nisbetle % 42 düşmüştür. Yatırımların büyük bir kısmı da istihsalî tahrik edeceği yerde dondurmaktadır.

1953 TEN SONRASI

Aynı Menderes hükûmetlerinin 1950 — 1953 devresi ile bundan sonraki icraatını birbiri ile mukayese edince, asıl büyük hakikat o zaman meydana çıkmaktadır.

İthalât bir buçuk milyardı; bir milyara düştü; 500 milyon noksan. İhracat 1 milyar 109 milyonda, 839 milyona düştü, 270 milyon noksan. 1953 de harice buğday sattık. 1957 de ise 773.927 ton ekmeklik buğday, arpa ve mısır hariçten satın aldık.

İstihsal ziraat sektöründe düştüğü gibi, sanayide de yarı yarıya düştü.

Millî gelirimizin artış nisbeti ve temposu .% 39,1 den % 5,4 ve yıllık ortalama % 13 ten % 1,8 e düştü. Köylü nüfus başına ziraî gelir azaldı.

Görülüyor ki 1954'e kadar ki Menderes hükûmetlerinde bir itilâ ve sonra gittikçe düşen bir inhitat münhanisi kendisini göstermiştir.

HAVALAR NORMALE DÖNÜNCE

1950 de iktidara gelen D.P. hükûmeti, biriktirilmiş altın, döviz, dış itibar ile iç ve dış imkânları ve bütün yardımları bol bol harcadı. Tabiat da cömert davrandı. Memlêkette geçici bolluk ve âhenksiz bir ferahlık görüldü.

Vaktaki, 1954 e doğru tabiat ve imkânlar normalleşti, asıl ileriye gören tedbirli insanların esaslı hazırlıklarına büsbütün ihtiyaç hâsıl oldu. İşte o zaman anlaşıldı ki ve artık bugün açıkça sâbit oldu ki, hükûmet bu ölçüde hazırlıklı değildir.

Biz böyle bir gidişin milleti refaha ve saadete, süratle ve emniyetle götüreceğine itimat etmiyoruz ve hatalarda ısrarı mazur göremiyoruz.

İSTATİSTİK OYUNLARI

Devlet radyosunda yapılmış bir su yolunun haberi verilirken ince su borularıyla yapılmış ise metre olarak, kalın su borularıyla yapılmışsa kilo olarak bahsedilir. Meselâ toprak tevzii meselesi ortaya atılınca Halk Partisi devrinde dağıtılan toprak hektar hesabıyla, D. P. devrinde dağıtılan toprak dekar hesabıyla verilir.

NEŞREDİLMİYEN İSTATİSTİKLER

İstatistik Umum Müdürlüğünün çalışmaları neşir ve ilân edilmedikçe hiçbir kıymet ifade etmez. Birçok sahalarda yapılması gereken istatistikleri hazırlamak üzere bugün oldukça geniş bir çalışma sahasında faaliyette bulunmak için gayret sarfeden Umum Müdürlüğün kendi neşriyatını bastırarak bir matbaası bile yoktur.

Her sene neşri mecburi olan memleketin hal ve faaliyetini gösterir hütlâsa cetvellerini havi istatistik yıllıkları da 1953 yılından bu yana matbaa ve kâğıt sıkıntısı dolayısıyla neşredilmemiştir.

809 MİLYON DOLAR

Amerika bize 809 milyon dolar iktisadî yardım yaptı. Bu, resmî kurdan 2,5 milyon lira eder. Eğer serbest kurdan hesap edersek on milyarı aşar. Türkiye bununla tarihte görmediği mîsilsiz bir Türkiye olabilirdi. Bununla neler yapmışsınız? Yapılacak muhasebe budur. Elimize on milyarın etrafında geçmiş bir para ile neler yapmışsınız?

AZ VE VERİMSİZ YATIRIMLAR

Bugün dünyanın en az, en yanlış ve en verimsiz yatırım yapan memleketi Türkiyedir. Çünkü yatırımlar millî güçten ve millî gelirden tasarrufun istihsal sahasında değerlendirilmesi prensibine dayanmıyor. Plânsız, enflasyonist, aceleci ve muvazensiz kalkınma netice vermez.

HANGİ İSTİHSAL POLİTİKASI

Biz iktidarla bir noktada mutabıkız. Hakikaten bu memlekette ana dâvamız istihsal dâvası olmalıdır. Bütün kaynaklarımızı istihsal için seferber etmeye mecburuz. Çünkü, bu memlekette nüfus sür'atle artmaktadır. Evvelâ artan nüfus nisbetinde

İstihali arttırmak, ondan sonra millî refahı arttırmak için istihali arttırma gayretlerimizi sür'atlendirmemiz lâzımdır. Şimdi "istihsal politikası takip ediyoruz" diyorlar. Bugün elimizdeki ziraat makinalarının büyük bir kısmı eskimiştir, süratle yenilenmesi icabetmektedir. İmkânlarımızın büyük bir kısmını bunlara harcamak icabederken, bunu bir kısım caddelerin indirilmesi, kaldırılması için kullanmak caiz midir? Bu istihsal politikası mıdır?

BÖLGE KALKINMASI DOĞU ANADOLUNUN HUSUSÎ DURUMU

Doğu Anadolu coğrafi durumu ,arazisinin ânzalı olması, uzun asırlar ihmal yüzünden geri kalmış ve ızdırapla başbaşa bırakılmıştır. Bu yurt parçası 1948 den ihtibaren C.H.P. hükümetlerinin hususî iktimamına mazhar olmuştur. 1951 bütçesinde doğu kalkınması için daha önceki yıllar harcanan paralar çıkarılmıştır.

Hükûmet, yurdun doğusu ile batısı diye birşey yoktur diyor. Doğu diye bir tefrik yapmak doğru değildir. Kabûl. Biz size doğu diye bir şey söylemeyeceğiz; memleket bir vücut yapısı ise, işte bu vücudun bir parçası bugün bakımsızdır. Sun'î surette hastalığa uğratılan bir uzvun tedavi masrafını istemek hiç bir zaman tefrik yapmak demek değildir. Filhakika bütçenin müzakeresi sırasında bütçe komisyonundaki arkadaşlarımız dediler ki, efendim, Bakanlar tarafından Bakanlıklar bütçesinden Doğu için azamî tefriklerin yapılması düşünülmüştür. Evet bu güzel birşeydir. Fakat bu hiçbir zaman teminat değildir. Toplu bir para tahsis edilmiş olursa, o parayı yalnız doğu bölgesine ayırmış olursak, o zaman bir teminat sağlanmış olur.

DOĞU ANADOLU KALKINMA FONU

Bu kürsüde ifade edildiği gibi «Doğu vilâyetleri» sadece coğrafi bir ifadedir. Memleketin doğusu, batısı arasında hiç bir fark mevcut değildir. Her taraf aynı kalp, aynı ruh için çırpınmaktadır. Yalnız şunu kabûl etmemiz lâzım ki tarihi sebeplerle Doğu vilâyetleri geri kalmışlardır. Başka memleketlerde de bunun örneklerini görmek mümkündür. Meselâ İtalya'da Güney İtalya'nın kalkınması için ayrı, Sicilya için ayrı bir kalkınma programı tatbik edilmiştir. Doğu vilâyetlerimizin de kısa zamanda, hiç olmazsa Batıdaki illerimizin seviyesine erişmesi için bir hususî kalkınma programına ihtiyaç vardır. Aradaki mesafenin kapatılabilmesi için bu vilâyetlere, Batıya nazaran bir iki misli fazla para harcamak lâzımdır. Bütçede gerçi bu hususlar için tahsisat vardır. Ancak bazı vilâyetler hisselerini noksan almaktadır. Esasen Doğu için istenilen tahsisat bütçe hizmetleri için değildir. Orada sermaye terakümü yoktur, hususî teşebbüs gelişmemiştir. Devletin himayesiyle bu durum değiştirilmelidir. Bunun için devlet bir fon ayırırsa hayvancılık geliştirilebilir, yün sanayii deri sanayii v.s.. kurulabilir. İşte bu maksatla yurdun bir köşesini diğer illerin seviyesine getirmek gayesiyle, Doğu kalkınması için tahsisat istemekteyiz.

DİĞER MEMLEKETLERDE KALKINMA

Kalkınma yaptık diyenlerin, bugünkü durumu izah etmelerine imkân yoktur. Kalkınma olan bir memlekette, kalkınmış olan bir memlekette en zarurî ihtiyaç maddelerinin bulunmaması bahis konusu olamaz. Kalkınmış denen bu memlekette ilâç bulamazsınız, en basit ilâçları dahi bulamazsınız. Kalkınmış denilen Türkiyede, bırakınız dışarıdan gelen maddeleri, bugün memleketin yetiştirdiği peyniri bulamazsınız, kalkınmış memleket bu değildir.

BÜYÜK LÂFLAR

Sayın Menderes 3.8.1954 tarihinde yaptığı bir basın toplantısında : "Gelecek senelerde öyle bir gelişme sürati karşısında kalacağız ki, onun yanında bugün çok gibi görünen hızımız hiç kalacaktır." demektedir. Buna mukabil son üç yıl zarfında millî gelirden elde ettiğimiz netice, nüfus artışlarını bile karşılamayan sadece % 5 den ibarettir. 1950 den bu yana elde ettiğimiz milyonlarca dış yardım ve krediye rağmen karşılaştığımız bu durum, "görülmemiş kalkınma" edebiyatının arkasında saklı bulunan hakikati göstermesi bakımından cidden ibret vericidir

VE BİTMEYEN MAZERETLER . . .

Hükûmet, kendini müdafaa edemez duruma düşünce, şu iki sipere sığınmaktadır :

1. Bunlar kalkınmanın neticesidir.
2. Bu hatalar C.H.P. devrinde de yapıldı.

Bu iddiaları kısaca cevaplandıralım :

Bugün milyarlar harcanan kalkınmanın iktisadî ve malî temelleri sağlam atılmadığı içindir ki kalkınma yapımızda tehlikeli çatlaklar var. Bu yüzden yapının içinde oturan millette huzur ve emniyet kalmamıştır. Bugün dünyanın en az, en yanlış ve en verimsiz yatırım yapan memleketi Türkiyedir. Kalkınmamız, vait ve taahhüt edilen neticelere varamadığı gibi, bugünkü ıztıraplarımızın devası ve mazereti olacak halde de değildir.

Hükûmetin ikinci müdafaa silâhı olan «Bugünkü hatalı hal-ler C.H.P. zamanında da vardı» iddiasına gelince, unutmuyalım ki, D.P., Halk Partisi icraatının tenkidi ve islâhî tezi üzerine kuruldu. Menderes hükûmetleri, hatalarını eskiden yapılanlara benzeterek müdafaa suretiyle, ancak siyasî kuruluş felsefelerinin temelini inkâr ve durumlarının çaresizliğini itiraf etmiş oluyorlar. Kaldı ki maziye kötülerken her türlü mübalâğayı mübah görmekteydiler.

Demek ki bu silâh da ciddi ve tesirli değildir.

1950 DEN EVVEL KALKINMA
İNŞİRAH VASITASI OLARAK KALKINMA

Sayın Cumhurbaşkanımızın İktisat Vekili olarak Cumhurbaşkanını İnönü'ye takdim ettiği plândan bir cümle okuyalım : «Bu bakımdan iyi başarı ile yürütmekte olduğumuz ekonomi politikamız endüstriyelleşmemizi yapmak için bir sıkıntı değil, bir inşirah vasıtası olarak devam etmektedir.» İşte inkâr edemeyeceğiniz bir cümle. Demek ki o zamanki tatbikat bir inşirah yaratmış. Demek ki o devirde işler iyi gidiyormuş.

YARI KÜL HALİNDE BİR MEMLEKET

Sayın Maliye Bakanı beyanatında bermutad 1923 den 1950 ye kadarki ve 1950 den sonraki devreye ait rakamlar verdiler. Hiç şüphesiz yapılan icraatın değerlendirilebilmesi için mukayese zaruridir; ancak mes'uliyet mevkiinde bulunan Sayın arkadaşın, bütün vatandaşların dinlediği bu konuşmada bu mukayeseyi yaparken, aynı zamanda birinci devreye taallük eden kısımda nereden başladığımızı ve nereye geldiğimizi de ifade etmeleri lâzımdı; 25 milyon Türkün huzurunda bu memleketin iktisadî ve malî meseleleri izah edilirken onları tek taraflı hüküm vermeye mecbur bırakmamalıdır. 1923 de nereden başladık ve 1950 de nereye geldik? Bunun bilinmesi lâzımdır. Artık bu tek taraflı mukayeseden memlekete gına gelmiştir, bundan vazgeçilmelidir.

Bir tek misal. 1923 de İktisat Bakanı Celâl Bayar radyoda, 1923 de Türkiyede bankalardaki mevcut mevduatın sadece üç milyon lira olduğunu söylüyordu. 1950 de 1200 milyona gelmiş bulunuyoruz. Artık 400 misli. Demek ki sıfırdan başlamışız. Bu misalleri çoğaltmak kolaydır. Niçin munsif olmuyoruz? C.H.P. yarı kül halinde bir memleket devraldı. Türk köylüsü kendi memleketinde ırgat gibi çalışıyordu. Bunu ne çabuk unuttuk...

SIFIRDAN BAŞLANDI

1950 de memleketin Demokrat Parti tarafından nasıl ele alındığı malûmdur, meydandadır. C.H.P. nin bu memleketi nasıl ele aldığı üzerinde neden hiç durulmadı? Bu memleketi sıfırdan ele aldığımız neden ifade edilmedi?

NEREYE GELİNDİ ?

Eski devirden harabolmuş bir memleketi devir aldık ve memleketi sıfırdan başlayarak bu hâle getirdik diye 27 senenin kötülenmesinde D.P. sözcüleri âdeta yarış etmektedirler. Bu doğru bir hareket değildir. Bütün bir vatan sathı yakılmış, yıkılmış, harabeye çevrilmiş olduğu bir zamanda, değil binlerce mühendis, binlerce teknik eleman, bir lokomotif çalıştıracak makinistin bile bulunmadığı bir devirde teslim alınan bu memleketin, büyük Atatürkün liderliği altında geçmiş olan mühim bir devirden ve onu tamamlamış olan yine C.H.P. devrinden sonra nereye vardığını rakkamlarla görelim. Hakikaten o zaman sıfırdan başlanmıştır. Hattâ yalnız sıfırdan başlanmakla kalınmamış, koca bir imparatorluğun borçları da ödenmiştir. Türkün gücü ile, Türkün emeği ile işe başlanmış, dış yardım görülmeden aşağıdaki rakamlara ulaşılmıştır.

1923 de 11 santral devralınmış, bunların takati 47 milyon kilovat. 1950 de C.H.P. 355 santral devretmiş. Takatları 788 milyon kilovat. Adet itibariyle artış 35, istihsal itibariyle 17 misli.

Deniz ticaret filomuz, 1935 de 34 bin tonilâto, 1950 476 bin tonilâto. Artış 14 misli.

Demiryolları 1923 de 4072 kilometre devralınmıştır. Tamamı ecnebi şirketlere ait olan bu yollar satın alınmıştır. Ve yeni yapılanlarla beraber 7671 kilometre olarak, D. P. ye devredilmiştir.

Bütçe 129 milyon liraydı, 1950 de 1,5 milyar liraya çıktı. Artış 11 mislidir, bugün 3,5 misli.

1923 de bir gram şeker imal edilmiyordu. Halbuki 1950 de bu memlekette 186 bin ton şeker istihsal edilmektedir.

1923 de bir gram çimento istihsal edilmezken, 1950 de 396 bin ton çimento istihsal ediliyordu.

Mensucat sanayiinde de durum farklı değildir. Bir düzine nin üstünde fabrika yapılmıştır. Kâğıt sanayii keza. Çelik sanayii keza.

Şu memleketin sanayi ve fennî imkânlarını işleten teknik elemanların hemen hepsi işte 1923 - 1950 arasında yetişmiştir.

İSTASYON BEKÇİLİĞİNDEN MÜHENDİSLİĞE

Elbette ki bu memlekette 1950 denberi hiçbir şey yerinde durmamıştır. 1950 den sonra da bir çok taşlar ilâve edilmiştir. Fakat bunların temelleri daha evvelden atılmıştır. Eğer 27 yılda bir mühendis ordusu yetiştirilmeseydi, yolları yapmaya imkân olur muydu? Türklerin bankalarda sadece odacılık yaptığı zamanlardan kurtulup, Türk bankacılığı gelişme E-tibanklar, Sümerbanklar, diğer iktisadî devlet teşekkülleri kurulmasaydı bugün bu müesseseleri işletmek mümkün olur muydu? karayollarına tahsisi varidat yapılarak ve Amerikan yardımı sağlanarak imkânlar yaratılmamış olsaydı, bu sahada muvaffak olmamıza imkân bulunur muydu? C.H.P. Türklerin demiryolları makasından ve istasyon bekçiliğinden öteye gidemediği imtiyazlı yabancı demiryolları sisteminden modern T.C. Devlet Demiryolları sistemine geçmek gibi azametli bir işi başarmıştır. Şehname yazar gibi bir takım güzel sözler arasında rakamların hakikatını boğmayalım. Bu usul bir devlet adamına yakışmaz.

DIŞ YARDIMSIZ KALKINMA

Dış yardımın bahis konusu olmadığı ve milyonlarca vatandaşın silâh altında bulundurulması icap eden bir devrede neler yapıldığını aşağıdaki rakamlar gösterecektir.

Diğer bütün maddelerde de durum budur ve objektif bir mukayese ancak böyle yapılır.

1948 DE 1700, 1958 DE 550 İLKOKUL

Her vesileyle 1924 — 1950 devresi ile D.P. iktidarı devresi arasında mukayese yapılmaktadır. Mukayese faydalı bir şeydir. Ancak insafla, ilmi metotla ve mantıkî esaslara uygun olarak yapılırsa mukayese faydalıdır. Bunun aksine, Maliye Bakanının bu kürsüde irat ettiği nutuklarda rakam fantezisine çok rastlanır. Bu rakamlara hakikatin ışığını tutmak lâzımdır. Meselâ, okul inşaatı ile ilgili rakamları ele alalım. Maliye Bakanı, bütçe ile ilgili nutkunda «Cumhuriyet devrinde senede 298 okul yapıldı, bizim zamanımızda senede 1132 okul yapıldı» diyor. C.H.P. nin bu memleketin maarif bütçesini bir kaç milyonla devraldığı, 200 milyon olarak devrettiği, skolâstik bir maarif sisteminden modern bir maarif sistemine geçtiği tabii unutuluyor. Buna rağmen C.H.P. itidarının son Maarif Bakanı 1949 bütçesi konuşulurken «geçen yıl 1700 ilkokul yaptık, 80 ortaokul açtık» diyebiliyordu. Halbuki D.P. iktidarı 1957 de kaç okul yaptırmıştır? 1958 de kaç okul yaptırabilecektir? Bütçe raporuna göre ancak 550 köy okulu.

1923 de mucize kabilinden düşman istilâsından kurtulan, kül olan bir vatanda C.H.P. 3-4 milyonluk maarif bütçeleri içinde, ilk zamanlarda belki on beş okul bile yapamamıştır. Belki 20-30 okul yapmanın bile zor olduğu devirler geçirilmiştir. Ama 1949 da senede 1700 okul yapacak bir takata, bir iktisadî ve teknik seviyeye bu memleket ulaşmıştır. Bu, inkâr edilebilir mi? Kaldı ki bugün bu sahada 1950 yi aşmak şöyle dursun, o hıza ulaşılmış bile değildir.

Cumhuriyet çocuğu olan Maliye Bakanının da 27 yılda yapılanları bir rakam darbesiyle reddetmemesi gerekirdi. Buraya çıkarak Atatürk devrini, dünya tarihinde eşi az görülmüş bir dinamizm devri olan Atatürk devrini, atalet ve tembellik devri olarak vasıflandırmak çirkindir. Cumhuriyet çocuğu olan Maliye Bakanı, bu devri bir atalet devri diye vasıflandırmamalıdır. O devir bir silkinme ve ataleti yere serme devridir.

Plânsız kalkınma

NE DENDİ, NE YAPILDI

Memleket iktisadî hayatı ciddi bir plâna bağlanmalı, sınaî faaliyetler bir plân çerçevesinde yürütülmelidir.

D.P. programının 44 ncu maddesinin A bendine göre, «Devletin ele alacağı işleri uzun vadeli ve umumî bir plâna bağlamak lâzımdır». denmektedir. Bu madde de, ötekiler gibi, sözde kalmıştır.

Bugün plânsızlık yüzünden sınaî faaliyetlerimiz tam inkişaf halinde değildir.

GERİ TEPEN SÖZDE KALKINMA

Kalkınmamız ilme, ihtisasa ve âhenkli bir tertibe dayanmadığından geri tepmiştir. Kalkınma hareketleri ciddi zaafler ve sarsıntı içindedir.

Bu sebeplerle kalkınmamız vait ve taahhüt edilen neticelere varamadığı gibi bugünkü ıztıraplarımızın devası ve mazareti olacak halde de değildir.

SİZ İSTEDİNİZ BEN YAPTIM

Nafia Vekâletinin herşeyden diğer Vekâletlerle çok sıkı işbirliği yaparak memleketin geniş çapta bir bölge plânlamasını yap-

tırması lâzımdı. Bu iş ihmal edilmiştir. Kalkınmayı tahakkuk ettirecek nafia işlerinin bir çoğunun iktisadî olup olmadığına bakılmadan ve sıra gözetlemeden mahallî tazyikler ve politik sebeplerle gelişigüzel öteye beriye serpiştirilmiş olması, plân ve programın ilk şartı olan işin tesbitindeki prensipsizliğin bir neticesidir.

Bunun en büyük delili Başbakanın üçüncü kabinesinin düşmesi sırasında Grup arkadaşlarına söylediği şu sözlerdir : «Siz istediniz, ben yaptım.» İşte bu plân ve programsızlığın en veciz ifadesidir.

Parti teşkilât ve şahıslarının tatmini gayesiyle yatırımlar yapıldığı görülmektedir.

KALKINMA İSRAFLARI

B. D.P. li arkadaş «C.H.P. nin 27 yılda yaptığı bütün işleri bir tek barajımızın temeline gömebiliriz» dedi. 27 yılda yapılan bütün işleri, demiryolları, hastahaneleri, fabrikaları, Kırıkkaledeki harp fabrikalarını, Karabük'deki tesislerin hepsini bir barajın temeline gömüyor. Evet, bir barajın temeline gömülecek bir tek şey var: O da 27 yıldanberi C.H.P. iktidarının yaptığı büyük işlere harcanan gösteri, tören masraflarına nazaran D.P. iktidarının bir tek tesis için, bunun on misline varan tören masraflarıdır. Gömülmesi iktiza eden şey gösteriş masraflarıdır.

YABANCI MÜTEAHHİTLERN KARARI

Mali imkânlar iyi kullanılmamaktadır. Nafia Vekâleti yaptırdığı işleri pahalya mal etmektedir. Pahalya mal edilmenin ilk adımı yabancı müteahhitlerle yapılan, nedense Türk müteahhitleriyle yapılmasından sureti katiyede kaçınılan mukavelelerle atılmıştır. Bu mukaveleler başlı başına birer konudur. Basitleştirilmiş şekliyle (Maliyet + Sâbit Kâr) şeklindedir.

Yabancı firmalar memlekete inşaat makinalarını çok kolaylıkla, hattâ gümrüksüz sokmaktadırlar. İşin nihayetinde bu kul lanılmış makinaları Türk müteahhitlerine aldıkları fiattan daha fazlasına satarak kârlarını arttırmaktadırlar.

Doların resmî kurla reel kuru arasındaki büyük farktan yaptıkları kârlar da hesaba katılırsa ellerine geçen paranın ne kadar kabardığı kolaylıkla anlaşılır.

BARAJ İHALELERİ

Arttırma ve Eksiltme Kanununun süratle tetkik ve müzakere edilerek yeni esaslara bağlanması icabetmektedir. Bu kanun aslında ölü doğmuştur. Gayet sert esasları ihtiva ettiği için kanun daha çıkar çıkmaz, bir çok daireler bu kanunun dışına çıkmaya gayret etmişler ve gelen çeşitli kanunlarla da çıkmışlardır. Bu sebeple bu kanun işlemez hâle gelmiştir. Bu kanun dışında kalan müesseselerin arttırma ve eksiltmelerinin serbest kalması başka mahzurlar doğurmuştur. Bunlardan bir tanesini misal olarak verelim : Baraj ihaleleri. Bugün yapılan barajlar, Amerikalıların tatbik ettiği (maliyet + sâbit kâr) esasına göre ihale edilmektedir. Bu usulde müteahhit maliyet bedelini, yani baraj için ne sarfetmişse bunu Devletten alır, bundan başka sabit olarak kâr alır. Ama biz bir maliyet muhasebe sistemi kuramadığımız için bazı masraflar karşılığı olarak müteahhide bir nisbet dahilinde para vermekteyiz. Faraza, müteahhit barajda kullandığı malzemenin, çimentonun ve işçiliğin bedelini tevsik ederek almaktadır. Buna mukabil diğer masraflar karşılığı olarak bu bedeller üzerinden yüzde vermekteyiz. İşte bu sistem müteahhide ikinci bir kâr temin etmektedir. Nitekim Seyhan barajını 3,3 milyon liraya sâbit kâr esasına göre ihale ettiğimiz halde, müteahhit bu usûl sâyesinde ayrıca on milyona yakın kâr sağlamıştır. Kemer barajında da bu usûlle yirmi milyona yakın kâr sağlanmıştır.

BARAJ MÂLİYETLERİ NASIL ARTTIRILIR :

Memleketimizdeki barajları yabancı firmalar yapmaktadır. Mukavelelerin (Maliyet + Sabit kâr) şartı üzerinden yapılmış olması inşaat masraflarını 1,5-2 misli arttırmaktadır. Yüz milyonların heba olduğunu delilleriyle izah etmek için söz aldım.

Misal, Adana barajıdır. Otuz milyon lira (Maliyet + Kâr) hesabına göre firmaya ödenecek para üç milyon liradır. 30 milyon lira proje bedelli ihaleye çıkarılan baraj 89 milyon liraya mal olmuştur. Arkadaşlarımız üç milyondan fazla kâr edilmediğini söylediler. Deliller elimde. Daha inşaat tamamlanmadan şirketin 5.932.000 lira kârı vardı. Şirket inşaatın sonunda üç milyon yerine on milyon kâr etmiştir. Yabancı firmalar üç yerine on kazanıyorlar. Orada çalışan bir mühendisten işitim : Maliyeti arttırmak için toprağın yeri üç defa değiştirilmiş. Bu fakir milletin bir kuruluşunu bile zıyan etmeğe hakkımız yoktur.

KİBRİT KUTUSU İÇİNDE ÇAY

Milyonlar ve milyonlarca para içme suları parası olarak malesef toprağa gömülmüştür. İçme suları hangi plâna, hangi programa, projeye göre yapılmıştır. D.P. müteahhitlere ve sempatizanlara bu paraları vermiştir. İhtiyacı olan köylere su getirilmemiştir. Bir taraftan Kars'ta kibrit kutusu içinde vatandaşa çay dağıtılırken ötede çay doludur. Hangi ölçü kullanılmaktadır? Vatandaşlara müsavi şekilde külfet tahmil etmek mecburiyetindeyiz.

KONTROLSÜZ İŞLER

İş yapılırken kontrol edilmezse netice çürük elde edilir. Nafia Müdürlüklerinde elemansızlık yüzünden lâıyık veçhile kontrol yapılmamaktadır. Büyük işlerde kontrol yapılıyor, fakat Müdürlüklerde kontrol iyi yapılmadığından işler kısa zamanda bozulup harap oluoyr. Bu hal vatandaşı idarî ve teknik persone-

le karşı itimatsızlığa sevk etmektedir. Daha fenası vatandaş tekniğe inanmamakta, binnetice yaşayışında bir tekâmül eseri görememektedir.

NAFİA ARAÇLARININ TEVZİİ

Yapılacak işlerin malzemesinin ve araçlarının zamanında tedariki lâzımdır. Eskişehir'de bulunan 64 makinaya mukabil, vilâyet hudut komşusu, gerek yüz ölçümü, gerek nüfus bakımından Eskişehir'den üç misli büyük olan Konya'da ancak 51 makina vardır. Halbuki nisbet edilirse 200 makina/olması lâzımdır. Kars vilâyeti nüfusça Eskişehir'den büyük olmasına rağmen on bir makinası vardır.

Büyük şantiyelerde çalışan bir makina yanında yardımcı makinalar oldukça randımanlıdır. Makinalardan biri veya bir kaç emirle başka yerlere nakledilirse kendisinin ve diğer makinaların randımanı tamamen düşer, iş pahalıya mal olur.

MEVSİMSİZ İMAR

Taşla toprakla oynamaya zamanımız yoktur. Eğer üçüncü cihan harbi tehlikesi halledilir ve Amerikan yardımı kalkarsa vaziyetimiz suyu çekilmiş değirmene döner. Kendi kendimizi şimdiden çekip çevirmek zorundayız.

KEL BAŞA ŞİMŞİR TARAK

Memleketimizin birçok şehir, kasaba ve köyleri mektepsiz, susuz, ışsız, yolsuz ve hastahanesizdir. Her türlü medenî nimetlerden ve imkânlardan mahrum bulunulurken devlet bütçesinin mühim bir kısmının şu veya bu vesile ile gösteriş masraflarına yatırılması doğru mudur ?

İMAR DENEN YIKMALAR

İmar işlerinin ilmî bir etüde ve esaslı bir koordinasyona tâbi tutulması ve buna göre bir teşkilât kurulması bir bakıma geç kalmış sayılabilir. Çünkü memleketimizde son yıllarda imar fa-

aliyeti adı altında yapılan bir takım yıkımlar böyle bir organizasyondan mahrumiyetin neticesidir. İmar plânı tatbikatı alâkalarına fennî esaslara göre seyyanen tatbik edilmesi lâzım gelirken Ankara'daki Atatürk bulvarında görüldüğü gibi bazı bahçe duvarları geri çektirildiği halde bazılarında dokunulmamıştır. Bu hem müsavata ihlâl eder, hem de devlet otoritesini zayıflatır.

İmar mevzuunda masraflı lüks inşaatın kaçınılması ucuz ve sıhhi mesken yapılması birinci plâna alınmalıdır. Vücuda getirilen muhteşem binalarda ne milli zevk, ne de bir sanat belirtisi görülmemektedir.

PLÂNLİ KALKINMA ARAMIZDAKİ FARK

D.P. li arkadaşımızla aramızdaki en mühim fark plân ve program mevzuudur. Biz iraniyoruz ki, nasıl dünyada ilmî bakımdan, kalkınma yolunda plân ve programa dayanarak kalkınan memleketler varsa, Türkiyenin de gelişmesi ve kalkınması için mutlaka plân ve programa ihtiyaç vardır. Plânsız gelişmeye ve kalkınmaya imkân yoktur.

C.H.P. VE PLÂN

Sayın Cumhurbaşkanımızın İktisat Vekili olarak Cumhurbaşkanı İnönü'ye takdim ettiği plândan bir cümle okuyalım : «Bu bakımdan iyi başarı ile yürütmekte olduğumuz ekonomi politikamız endüstriyelleşmemizi yapmak için bir sıkıntı değil, bir inşirah vâsıtası olarak devam etmektedir.» Demek ki o zamanlar plân varmış...

C.H.P. nin HAZIRLATTIĞI RAPOR

Türkiye'de bundan evvel plân yolunda gayret sarfedilmiştir. 1949 yılında Türkiye'nin kalkınması için nasıl bir plâna ihtiyaç olduğunu tetkik etmek üzere Dünya Bankasından bir heyet

davet edilmiştir. Bu heyet Barker raporu denen bir etüd hazırladı. Barker raporu iktisadî bir plân değildi. Bir memleketin kalkınması için ne gibi bir iktisadî plân yapmak icap ettiğini ve nasıl çalışmak lâzım geldiğini gösteren bir rapordur. Plân yapmak yolunda gayret etmiş ve plân yapmak için neler yapabileceğimizi Dünya Bankasına bildirmiş ve Dünya Bankasının tavsiyelerine göre hareket etmiş olsaydık, Dünya Bankasından büyük krediler temin etmek ve gelişmemizi, kalkınmamızı bütün dünyanın anladığı ve ilmin kabûl ettiği yolda yürütmek imkânlarını bulacaktık.

KALKINMA VE PLÂN

Kalkınmada ilmin yolundan çıkmaya imkân yoktur. Çıkıldığı gün hüsrânla karşılaşılır. D.P. sözcüsünün «ilim ne derse desin, bizim durumumuz başkadır, bizim hususiyetlerimiz vardır» zihniyeti insanları muvaffakiyete götürmez. Kalkınma yolunda ilmin bulduğu ve gösterdiği, plânlı ve programlı kalkınmadır.

Zor durumda olup, hüyük müşküllerle karşılaşmış İtalya ve Yunanistan gibi memleketler plânla ve programla gelişmiş ve kalkınmışlardır. Hindistan plânla kalkınmaktadır. Irak ve İran bu yola girmişlerdir.

KALKINMA VE İHTİSASA SAYGI

Geçenlerde «Almanyayı kısa zamanda büyük muvaffakiyetlere nasıl kavuşturdunuz?» sualine Adenauer şu cevabı vermişti: «Ehliyetli insanlar buldum, onları çalıştırdım ve onların sözlerini dinledim.»

Bizde ise, ihtisasa değer verilmemekte, «hayatta en hakiki mürsit ilim» olduğuna inanılmamakta, bu sahadaki haklı tenkid ve tavsiyeler de dinlenilmemektedir.

İşte bu sebeple biz de, böyle bir gidişin milleti refaha ve saadete, sür'at ve emniyete götüreceğine itimat etmiyor ve hatalarda ısrarı mazur göremiyoruz.

PLÂN NASIL YAPILIR ?

Plân nedir? Nasıl yapılır? Evvelâ gaye tayin edilir. Beş sene, sekiz senede nereye ulaşmak istiyoruz, o tesbit edilir. Bu gaye tahmin edilirken hesaplar yapılır. Eldeki kaynaklar nelerdir, bunun esaslı bir envanteri yapılır, iç ve dış imkânlar tayin edilir. Bütün bu imkânlar bir araya getirilir ve ona göre plân yapılır. Gelişmemiş bütün memleketlerde kaynaklar mahduttur. Bunları en iyi şekilde kullanmak mecburiyeti vardır. Bunların koordinasyonu, beraber yürütülmesi plânın tabii icabıdır.

Plân ve program yapılması Türkiye için bir zarurettir. Esasen Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtına buna taahhüt etmiş bulunuyoruz.

Plânın yapılması için bir millî plân dairesi lâzımdır. Bu daire siyasi tesirlerden uzak, memleket iktisadiyatını yukardan, yüksekte gören millî bir iktisat dairesi olmalıdır. Millî plân dairesi memleketin iktisadî işlerini devamlı olarak tetkik eder, inceler, envanterini yapar, yaptığı plânı bu daireye yardımcı olan bir heyete teslim eder.

Bir millî iktisat plânı yapabilmek için bunun milletçe benimsenmesi şarttır. Bu plânın millî olabilmesi için ilim adamlarının, çiftçinin, tüccarın ve sanatkârın bu heyette temsil edilmesi lâzımdır. Bu heyetin, iktisadî plân yaparken üniversiteden, ilim âleminde ve dünyanın meydana getirdiği büyük iktisadî teşekküllerden faydalanması şarttır.

Böyle esaslı bir plân dairesi olan memleketlerde, millet seve seve fedakârlığa âmâdedir. Bizim memleketimizde de böyle bir plân mevcut olsa ve millet görse ki, şu yıl bu yapıyor ve ondan sonra da plânda gösterilen tatbik edilmektedir ve edilecektir buna inanırsa çaktığı sıkıntı ağır gelmez. O vakit kuyruk da yapsa, et de bulamasa, peynir de bulamasa, beş sene sonra bunlar geçecektir, der ve sıkıntıya seve seve katlanır. Çünkü görecektir ki, hazırlanmış olan plân yıldan yıla tahakkuk etmek-

tedir. Böyle olmaz da, hesap yapılmadan gelişi güzel, politika icabı tesisler kurulursa, ufak döviz tediyeleri imkânsızlığı yüzünden santrallar, fabrikalar işlemezse,, mevcut fabrikalar plânsızlık yüzünden, iktisaden içine düşülen kargaşalık yüzünden kapasitesinden aşağı çalışırsa millet bunları görür. Elbette şikâyet eder. Elbette söylenir.

PLÂN VE HUSUSÎ TEŞEBBÛS

Hususî teşebbüsün gelişmemiş memleketlerde rolü gayet büyüktür. Plânlarda devlete verilen yer gibi, hususî teşebbüse verilecek yer tâyin edilir. Hususî teşebbüs nelerle meşgul olacaktır? Üzerinde duracağı mevzular nelerdir? Esaslı surette tâyin edilir.

İKTİSADÎ ŞÛRA

Antidemokratik kanunlarla demokrasi nasıl gerçekleşemezse, hükûmetin antidemokratik fikirleri, kararları ve icraatıyla da iktisadî ve ticarî hayat yürütülemez, emniyete ve inkişafa kavuşturulamaz ve nasıl ki, yalnız ödenmiş sermayesi beş milyarı aşan iktisadî devlet teşekkülleri ve devlet işletmelerinin Meclis mürakabesini iyi yapamıyorsak, memleketin bütün malî, iktisadî ve ticarî meselelerinin, milyarlık yatırımların esas ve teferruatının da bu şartlar altında alalecele tetkik ve tasvibi mümkün değildir.

Bütün bunlar için, siyasi tesirlerin dışında kalacak, mütehasıslardan mürekkep bir iktisat şûrasının kurulması artık ciddi bir zaruret halini almıştır.

SEKTÖRLER İTİBARI İLE KALKINMA :

Z i r a a t

GERÇEKLEŞMEYEN VAADLER

Bu kürsüden Hasan Polatkan, kemali ihtişamla ve büyük bir gururla, Allah göstermesin diyordu, bu memlekete artık hariçten bir gram buğday almyacağız. Fakat aldık. Buğdaylar geldi. Yani biz pirince giderken evdeki bulgurdan olduk.

ZİRAİ İSTİHSAL

1948 yılından itibaren girişilen makinalaşma, yeni arazinin ve hususiyle mer'aların sürülmesi suretiyle ekilen sahanın genişlemesi ve 1951, 1952 ve 1953 yıllarındaki iyi havalar dolayısıyla 1950 - 1953 devresinde ziraî gelirler hızla artmıştır. Buna mukabil 1954 den bu yana esaslı bir gelişme kaydedilmemiş, hususiyle bakla ve hububatta ehemmiyetli düşmeler vuku bulmuştur. Bu durumu birbirini ardınca devam eden üç kurak yıl ile izah etmek âdet olmuştur. İklim şartları bakımından 1954 yılı dışında bu iddiada hakikat payı azdır. Olsa olsa bu yıllar, 1951, 1952, 1953 gibi ender bereketli yıllar addolunamaz. Fakat normale yakın yıllar olarak vasıflandırılabilir. 1954 den bu yana yeniden ziraate açılan ekim sahasının artış temposu büyük ölçüde düşmüştür. Nitekim 1950 - 1953 devresinde yeniden ziraate açılan arazi 3 milyon 103 bin hektar artmışken, 1954 - 1957 arasında artış sadece 1 milyon 414 bin hektardan ibarettir. Bundan başka 1957 de bir evvelki yıla nazaran bir artış değil, bilâkis 155 bin hektar azalış vardır. Ekiliş sahasındaki artış temposundaki bu duraklamada kısmen ziraate elverişli toprakların hududuna

yaklaşmış olması, kısmen yeni açılacak arazinin harcanan enerji ve makinalı ziraatin masraflarını kurtaramaması ve nihayet traktörlerden mühim bir kısmının yaşını doldurmuş olması veya yedek parçasızlıktan kullanılamaması gibi hususların rol oynadığı anlaşılmaktadır.

ANLAŞILMAYAN İSTATİSTİKLER

Ziraî mahsullerde artış kaydedildiği doğrudur. Ancak ziraî istatistiklerde izahı mümkün olmayan bazı gariplikler görülmektedir. Meselâ memleketimizde 1950 yılında 2 milyon, 495 bin çift hayvanı vardı ve çift hayvanlarıyla ekilen araziye 13 milyon 298 bin hektar olarak gösterilmekteydi. 1956 da çift hayvanları sayısı 80 bin kadar arttığı halde, sürülen arazi 19 milyon 288 bin hektara yani bir buçuk misline çıkmıştır. *Çift hayvanlarını gayrete (!) sevkeden emil* makul bir izaha bağlanmadıkça, bu istatistikler hakkında tereddütlerimiz devam edecektir.

Gene 1950 de hububat istihsalı 8 milyon tondur. Bu istihsal 21 milyonluk nüfusu beslemiştir. 1956 yılına kadar nüfus artışı % 20 dir. Şu hale göre 10 milyonluk bir istihsalin istihlakî karşılaması lâzım gelirken hariçten buğday ithaline mecbur kalmıştır.

KÖYLÜNÜN DURUMU

Türkiye'de ekilebilen saha mevcut çiftçi ailesine taksim edilirse 46 dekar isabet eder. Veraset Kanunu yüzünden bu miktarın da parçalanarak emeği karşılar yeterlikte olmayan ünitelere ayrıldığı görülür.

Bu yüzden köylü şehire iş aramağa göç eder. Bir çiftçi aile bu topraktan tohumluk ve yiyeceğini ayırdıktan sonra Ziraat Bankasına nüfus başına düşen 105 liralık borcunu da ödemeğe mecburdur. Köylü yılın yarısında amelelik ederek hayatını kazanır. Ayrıca ağır faizler ve biriken borçlarıyla nereye sürüklen-

diğini bilmemektedir. Köylünün bankaya olan borcunun yalnız faizlerini ödemekten âciz bulunduğunu bilmeyen yoktur. Vatan-daşları kalkındırmak için ipekböcekçiliği, kümes hayvanları, ha-lıcılık gibi sanatları buralara sokmalı. Halbuki bu işlere ayrılan 700 küsur bin liradır. 700 küsur bin lirayı kırk bin küsur kö-ye taksim edersek köy başına on beş lira düşer. Bu ödenekle mi bu kalkınmayı yapacağız? Hâlâ üç bin sene önceki Selçuk devrini yaşıyoruz.

FINDIK FİYATLARI

Vekâletin fındık için tesbit ettiği fiyatın harpten evvelki ve harpten sonraki çeşitli eşya ve altın fiyatları ile mukayesesi yapılsa, fındık fiyatının müstahsili tatmin etmekten uzak ol-duğu görülür.

Geçimi fındığa bağlı 1,5 milyon Karadenizli, hükûmetin fındık müstahsilini himaye etmemesi sebebi ile borç içindedir.

NARENCİYECİLERİN DURUMU

Seçimlerden önce, narenciye bölgesinde çok selâhiyetli ze-vat, narenciyeye lisans ve prim verileceğini katiyetle vaad ve beyan ettikleri halde seçimlerden sonra fiyat tesbitine gidilmesi müstahsili ve tüccarı tamiri imkânsız zararlara maruz bırak-mıştır.

TÜTÜN FİYATLARI

Tütün müstahsiline ödenen prim, istihsal maliyetinin yük-sekliği karşısında köylüyü memnun eder durumda değildir.

SİYASÎ KREDİLER

Milyarları aşan ziraî kredinin tamamı ziraatte prodüktif ola-rak kullanılmamaktadır. Mühim bir kısmı ticarete, sanayide çalıştırılmakta, diğer bir kısmı da istihlâk edilmektedir. Ziraî

kredinin bölgelere taksimi ve şahıslara dağılışının tetkiki ile siyasi müdahalenin ve nüfuzun tesir derecesi açık olarak görölür.

Ziraat kredi doğurucu olmaktan uzaktır. Bu kredi kontrollü bir ziraat politikasının unsuru olmaktan çıkarılmıştır. Daha ziyade parti politikasına göre yönlendirilmiştir.

BANKA BORÇLARI

Üç sene üstüste kuraklık yüzünden zarar gören çiftçimizin banka borçları üç sene tecil edilmiştir. Fakat iki sene üstüste zarar gören çiftçi, borcunu veremiyecek durumdadır. Halbuki banka bunları tahsil için takibat yapıyor. Köylünün kuraklık dolayısıyla takatinin üstünde kalan bu borcun beş senelik bir müddete bağlanmasını istiyoruz.

KİLYOS'TA EĞLENCE YERLERİ

Ziraat Bankasının sermayesi ve kredileri gayeye uygun olarak kullanılmamaktadır. Kredi tevziatında asla zaruretlere, tercihli haklara ve müsavat prensiplerine riayet edilmiyor. Köylü sabanını tamir ettirmekten âciz iken banka, milyonları Kilyos'ta refah alışkınlarının keyifleri için eğlence yerleri kurulmasına, bu da yetmiyormuş gibi Florya'da mevcut plâj tesislerinin yıkılıp yeniden yapılmasına tahsisten çekinmiyor.

İHTİYARLAYAN TRAKTÖR PARKI

Üzerinde ehemmiyetle durulması icap eden noktalardan biri de mevcut traktörlerin yaş itibariyle arzettiği kritik durumdur. Nitekim resmî istatistiklere göre 1957 başında mevcut 43.219 traktörden 34.068 i yani % 79 u altı ve daha yukarı yaşta bulunmaktadır. Traktörlerin normal ömrü gözönünde tutulursa traktör mevcudunun idaresi bakımından, yeni traktör ve yedek parça ithalinin ne kadar hayati bir ehemmiyet arzettiği kendiliğinden ortaya çıkar.

SÜS İÇİN TRAKTÖR FABRİKASI

1954 de, otuz milyon liralık bir milli servet olan Makina ve Kimya Sanayiine ait Türk Motor Fabrikasını vermek suretiyle, üçte bir hissesi Minneapolis - Moline adlı bir Amerikan şirketine ait olan bir traktör fabrikası kurduk. Memlekete alâ-yiş ve nümayişle, Türk çiftçisinin ihtiyacı olan traktörleri ve biçer - döğerleri imal edeceğiz, hattâ, neticede traktör satacağiz dedik. Bugün 1958'e geldik ve bu fabrikanın vazgeçtik yüzde yüz yerli mamul olarak traktör yapmasından, yedek parça istih-sal etmek imkânına dahi kavuşamadık, bir civata dahi yapamadık.

Mukaveleye konulan çok mühim bir hükümle Minneapolis traktörleri almaya mecbur kaldık. Bu fabrikaların dolar karşılığı 13.500 liraya sattığı parçaları memlekete getiriyor, burada menge-nede vidalarını sıkıyoruz, buyurun Türk traktörü diyoruz. Bu paray-la iki buçuk adet, aynı takatte, hattâ daha kuvvetli olan Fordson ve Ferguson traktörleri alabilirdik.

Türk malı traktör yapıyoruz ifadesi altında milli servet heder edilmektedir.

OFİSİN TOHURLUKLARI

Türkiyede köylünün kurşun mühürlü standart tohumluğu yete-ri kadar bulunmadığı ve hatta bazı bölgelerde bunların unutulmağa bile başlandığı bilinmektedir. Ofisin kırkanbar mübayaa mahsul-leri kolay yoldan hiçbir teknik muameleye tabi tutulmadan köy-lüye tohumluk diye veriliyor. Ve böylece tohumluk derdi de sanki halledilmiş gibi gösterilmek isteniyor.

Bu memleketin otuz yıl evel kurulmuş tohum islâh istasyonla-rı, mücadele enstitüleri, üretme çiftlikleri fidanlıklar, damızlıklar ve islâh istasyonları vardır. Bunların tamamen ilmi ve metotlu ça-

KİMYEVİ GÜBRE

lışmalarının bütün memlekete yarayacak neticeleri alınmıştır. Bu müesseselere yenilerinin ilâve edilmediğini teessürle görmekteyiz.

Tütün ziraatinde kimyevî gübre tedariki aya seyahat kadar karışık bir mesele haline gelmiştir. Ayrıca hastalık ve haşeratla mücadele için ilâç bulunmaz hale gelmiştir. Tütünün gerek kalite, gerek miktar bakımından düşüklüğüne sebep olması dolayısıyla ehemmiyetle üzerinde durulması icabeder.

HAŞERATLA MÜCADELE

Cenup vilâyetlerimiz süne, bambut ve kımıl gibi haşerelerin istilâsı altındadır. Teşkilâtın, kifayetli ve enerjik bir müdahale-den mahrum çalışmaları semere vermemekte, bu memleketin yetiştirdiği mahsulün % 40 ı böylece heder olmaktadır.

EKİLECEK ARAZI

1,5 milyon ton kimyevî gübreye ihtiyacımız vardır. İskenderun, Kütahya, Karabük, ve İzmit fabrikalarının gübre istihsalinin yekûnu ihtiyacımızın altıda birine tekabül ediyor. Gübre verilmediğinden randıman % 60 düşüktür. Böylelikle ekilen topraklarımız yarı yarıya hasılat vermektedir. Ekilen arazi 77 milyon hektar sahadan nadas dahil 22.453.000 hektardır.

Yerli ve ecnebi mütehasıslar ekilebilecek arazimizi 16 milyon hektar olarak hesaplamışlardır.

TOPRAK TEVZİİ

Topraksız çiftçiyi toprak sahibi kılmak için çıkarılan 4753 sayılı kanun hepimizin hatırlıyacağı üzere C.H.P. iktidarı devrinde kanun hâline getirilmişti. Ancak D.P. iktidarı bu kanunun tatbikatında istenilen şekilde çalışmadı ve verimli neticeyi alama-

di. Bu kanun gereğince evvelâ Hazineye ait ihtilâfsız arazinin tevzi edilmesi lâzımdır. Halbuki şahısların öteden beri tahtı tassarrufunda olan, zilyedlik veya tapu ile mutasarrıf bulunan arazinin tevzii cihetine gidilmekte ve göçmenlere birer tapu kesilmektedir. Fakat tapular da kâğıt üzerinde kalmakta ve fiilen bu arazi göçmenlere teslim edilememektedir. Meselâ Kozan kazasının İhsanül Hamit köyüne yüzden fazla göçmen yerleştirilmiş, fakat arazi fiilen teslim edilmediği için göçmenler başka işyerlerine göç etmişlerdir.

Teslim hâdiseleri dolayısıyla birçok çatışmalara ve çarpışmalara da sebebiyet verildiği vâkidir.

YERİNDE SAYAN HAYVANCILIK

1948 - 1956 yılları arasında mevcut artış koyunda 2.134.142, sığırda 1.336.987 âdettir. 1956 yılında kesilen koyun 2.569.733 baş, sığır ve dana 1.001.307 adettir.

Bu hale göre sekiz senede koyun ve sığır artışı bir yıllık istihlâkimize yetmemektedir. Bu artış istihlâkimizin 10 da 1 ine tekabül etmektedir.

1948 - 1956 arasında süt istihsalimiz 300 bin ton artmıştır. 24 milyon nüfusta insan başına 72 litre süt ve süttten mamûl madde düşüyor. Başka milletlerde bu miktar 300 - 372 litredir. Yiyeceğini dışarıdan temin eden bir memleketin ziraî politikaya sahip bulunduğu iddia edilemez.

Et istihlâki 1950 de 160 bin ton iken 1957 de 360 bin tona çıktığı iddiası mesnetsizdir. Aradaki fark olan 200 bin ton etin nasıl temin edildiği izahı güç bir keyfiyettir.

Başbakan 1950 de 500 bin hayvan ihraç edilirken bugün 6 bine indirildiğini söyledi; 500 bin hayvan 15 bin ton ete

tekbül eder. 15 bin tonu ihracattan kıssak bile arttığı iddia edilen 200 bin ton etin nasıl karşılandığını tayin etmek güçtür. Memleketimizde 60 milyon et hayvanı bulunduğuna göre her yıl istihlak için 15 milyonun kesildiğini, buna rağmen yılda 3 milyon arttığını ilmen kabûle imkân yoktur.

ETİ DIŞARIDAN GELEN MEMLEKET

Ziraate açılan arazinin mer'alar aleyhine genişlemesi hayvancılığımızın gelişmesi için zamanında gerekli tedbirlerin alınmış bulunması yüzünden 1953 ten bu yana hayvan servetimizde esaslı bir artış kaydolanmamış ve hayvan mahsûllerinin çoğalmaması nüfusumuzun ihtiyacını dahi karşıyamamak neticesini doğurmuştur. Bundan 3 - 4 yıl evvel, ekmeklik ihtiyacını bile zaman zaman hariçten temin etmek mecburiyetini duyan bir memleket olmaktan kurtulmakla kalmayıp, dünyanın dördüncü hububat ihracatçısı bir memleket olarak cihan pazarlarında yer aldığı, lüzumsuz bir siyasi gururla ilân edilen memleketiniz, bugün malesef ekmeklik hububatımızı değil, etini, yağmı, peynirini dahi hariçten tedarik edebilmenin çareleri peşinde koşmak mecburiyetinde bırakılmıştır.

TAHRİP EDİLEN MER'ALAR

Mer'alar tahrip edilmekte, bu da hayvancılık aleyhine neticelenmektedir. Fakir topraklar müstahsili bir iki sene sonra tatmin etmemekte ve terk edilmektedir.

Toprak tevzii komisyonları dağıttığı arazinin büyük bir kısmını mer'a açmalarından vermektedir. Toprak kanunu ve teşkilâtı bu suretle kendisinden beklenen hizmetin ifası yolundan çıkarılmış bulunmaktadır.

Asıl topraksızın bulunduğu yerlerde komisyonlar ya hiç yoktur veya politik müdahalelerle vazife görmekten âciz bi-

rakılmaktadırlar. Tahrip edilen mer'alar, komisyonların tescili ile toprak dağıtılmış gibi, geriye kalanlar da mer'alar hâlinde istatistiklere geçirilerek rakkamlar şişirilmektedir. Mer'anın tahribi kanununun gayesine uymamakta, çiftçinin maksadına yetmemekte, hayvancılığı da inkiraza götürmektedir.

NETİCE : GELİŞİ GÜZEL ZİRAİ POLİTİKA

Ziraî istihsalle ilgili bu kısa izahattan çıkan netice şudur : Ziraî istihsal sahasında 1950 - 1953 devresinde kaydedilen gelişmeler, o zamanlar iddia edildiği gibi, işlenen toprakların verimini arttırmak, teknik ziraat bilgisini yaymak vesaire gibi daha ziyade büyük zahmetlere ve gösterişsiz gayretlere ihtiyaç gösteren uzun vadeli ve isabetli tedbirler manzumesine dayanmıyordu. Bu tedbirlerin ihmal edilmiş olması son yıllarda ziraî sahada uğradığımız hayal kırıklığının belli başlı sebeplerini teşkil etmektedir.

Sanayi

SİNAİ İSTİHSALDE DURAKLAMA

Elde mevcut sınaî istihsal muvakkat endekslerine göre, sanayi sahasında yıldan yıla değişik bir artış mevcutsa da 1950 - 1953 devresindeki istihsal artışı temposunun 1954 - 1956 yılları arasında aynı ölçüde olmadığını görmekteyiz. Nitekim madenler de dahil olmak üzere 1950 - 1953 devresinde % 29 bir artış kaydeden sınaî istihsâlimiz, 1954 - 1956 arasında ancak % 23,7 nisbetinde artmıştır. Asıl dikkate şayan olan nokta ise, 1955 - 1956 arasında bu artış temposunun % 3 e kadar düşmüş olmasıdır. 1950 den sonra sanayi sahasında oldukça mühim yatırımlar yapıldığına göre, istihsâl temposunun düşmemesi, bilâkis artması beklenirdi. Halbuki bugün tamamiyle aksi bir neticeyle karşı karşıyayız. Bu menfi netice sanayimizin normal kapasitesinin

çok altında çalışmasından ileri gelmektedir. Bilhassa hususî sanayi sektörünün muhtaç olduğu ham madde, işletme malzemesi ve yedek parçanın ithâl edilmemesi yüzünden kapasitelerinin yarısından aşağı bir seviyede çalıştıkları anlaşılmaktadır. Bizim gibi sür'atle kalkınma mecburiyetinde olan, fakat yapılması gereken yatırımlar için kâfi sermayeden mahrum bulunan bir memlekette, fiilen yatırılmış sermayenin büyük bir kısmının âtil halde kalmasındaki isabetsizlik üzerinde durulmayacak kadar aşîkâr'dır.

DIŞ YARDIM ve SANAYİLEŞME

Sınai sahada inkişafa en iyi medar olacak unsur, kistas, sınai istihsalin miktarıdır. Konjonktür dergisinden ve odalar birliği raporlarından elde edilen rakamlara nazaran sınai istihsal 1950 de 100 olduğuna göre 1956 da 160 dır. Elde edilen geniş imkân-lara mukabil sınai istihsaldeki bu artış tatminkâr değildir, azdır.

Askerî sahada yapılan yardımlar hariç bugüne kadar yapılan Amerikan yardımı 806 milyon dolardır. Bu imkânlarla uzun vâdeli krediler, yabancı sermayeyi ve C.H.P. den müdevver al-tın ve döviz stoklarını ve İkinci Cihan Harbinden sonraki iş sahasındaki sermaye temerküzleri ile bu sermaye temerküzlerinin sınai yatırım sahasına tahsisini göz önünde bulundurarak ilâve etmek icabeder.

Tarihimizin hiç bir devrinde haiz olunmayan bu derece geniş imkânlarla mukabil sınai yatırım sahasında 1950 den itibaren kaydolunan inkişaf lar tatminkâr değildir.

ATIL KAPASİTELER

Türkiyenin ihtiyacını karşılayacak yünü ithal etmek için 40 milyon lira döviz ödemek lâzımdır. 13 - 15 milyon liralık yün ithal edildiğinde tabiatıyla mensucat sanayii de son derece düşük randımanla çalışmaktadır.

HAM MADDE ve YEDEK PARÇA SIKINTISI

Mevcut sınaî tesisler yedek parça işletme malzemesi ve ham madde noksanlığı sebebi ile tam kapasite halinde çalışmamaktadır. Sanayicilerin hakiki ihtiyaçlarına cevap veren bir kapasite ile çalışmasını sağlayacak kadar ham madde, yardımcı madde, işletme malzemesi ve yedek parçanın ithali memleketin yüksek menfaati bakımından zarurettir.

Sınaî ihtiyaçlara öncelik vermek, resmî sektör ihtiyacı ile hususî sektör ihtiyacı arasında eşit muamele yapmak icabeder.

SANAYİ

Kuzey - batı Türkiyede kurulan elektrik şebekesi, istihsalinin bugün 74000 KW lık kısmı istihlâk edilmemektedir.

RANDIMAN DÜŞÜKLÜĞÜ

Pancar istihsalinde 1950 ye nazaran % 15, şeker istihsalinde ise % 6 nisbetinde randıman düşüklüğü vardır.

Bu hal pancar ekimine müsait olmayan topraklarda pancar ekilmesinden, istihsal randımanını arttıracak sulama, gübreleme ve toprağı işlemeye yarayan teknik hususatın eksikliğinden ileri gelmektedir.

MUVAZENESİZ YATIRIMLAR

Acil yatırım ihtiyaçları dururken, memleketimizin malî kudreti, uzun vadeli «réserve» yatırımlara (x), müsait değildir.

SINAİ TAHSİSLER

Tevzie tâbi mallar arasında yer alan sanayici ihtiyaçlarının giderilmesinde ilk önce ihtiyaç ve sarfiyatın bir esasa müstenit

(x) «Réserve» yatırım tâbiri, âtil istihsâl kapasitesi yaratan yatırımlar için kullanılmıştır.

olarak objektif bir şekilde tesbiti icap eder. Müsavat ve hakka-niyete uygun tevzi ve tahsis işlerinin yürütülmesi için objektif kıstaslara müracaatla tevzi ve tahsisin yapılması gerekir. Gerek merkezi teşkilât, gerek mahallî teşkilât tarafından yapılan tahsis ve tevzilerin sebepleriyle birlikte ilân ve neşri icabeder.

AYLIK DÖVİZ KONTENJANI

Sınai tahsislerde aylık talepler işlememektedir. Sanayicilerin âcil ihtiyaçlarının karşılanması için vekâletten sanayiciye muayyen ve mukarrer aylık bir döviz kontenjanının tahsisi icabeder.

LÂSTİK TEVZİATI

Kara nakil vasıtalarının lâstik tevziati, usûlüne göre yapılmamaktadır. Ticaret Bakanı bir demecinde yılda ortalama olarak her vasıtaya 4 - 5 lâstik verileceğini beyan etmiştir. Hakikatte her nakil vasıtası sahibi bu miktarı alamamaktadır. Hakiki değerinin 5 - 10 misli fazlası ile karaborsadan lâstik alındığı bir vakıdır.

VİLÂYET TEVZİ KOMİSYONLARI

Tahsis ve tevzi usûlleri iyi işlememektedir. Vilâyet Tevzi Komisyonları, gerek bilgisizlik, gerek teşkilât noksanı sebebiyle ihtiyaca cevap verecek şekilde çalışmamaktadır.

Tezvide hatırın rolünün büyük olduğu görülmektedir.

ESNAF KALKINMA KREDİLERİ

Küçük esnaf ve san'atkârın gelişmesine yardım edecek esaslı tedbirlerin alınması bir zarurettir. Esnafa kalkınma kredileri ihdas edilerek yardım yapılması, esnaf ve san'atkâr için modern siteler kurulması memlekette küçük sanayiî gelişmesi için faydalı olacaktır.

KÜÇÜK SAN'AT ERBABINA YARDIM

Küçük san'at erbabına âlet, edavat, malzeme, az faizle bol kredi verilmesi, ağır vergilerden küçük esnafın himayesi ve el sanatlarının inkişafı memleketin ekonomik kalkınması için zaruretlerdir.

MİLLÎ KORUNMA KANUNU ve SANAYİ

Millî Korunma Kanununda cezaların çok ağır olması ticarî ve sınaî faaliyetleri sekteye uğratmakta, ticarî ve sınaî teşebbüsün yeni iş sahalarında faaliyet tesis etme imkânını çok def'a ortadan kaldırmaktadır. Millî Korunma Kanunundaki cezaların çok ağır oluşu, ağır hapis cezaları ve müsadere hükümlerinin mevcudiyeti tüccar ve sanayiciyi şüphe, korku ve tereddüt içinde bırakmaktadır.

GAYESİNDEN UZAKLAŞAN KANUN

Fevkalâde hallerde tatbiki gereken ticarî ve sınaî hayatı tanzim eden ehemmiyetli mevzulardan biri olan Millî Korunma Kanunu gaye ve maksadına hizmet etmekten uzaklaşmıştır.

ÇEŞİTLİ ve DAĞINIK MEVZUAT

Millî Korunma Kanununa müsteniden çıkarılan koordinasyon kararları da tatbikatta tüccar ve sanayiciyi iz'âç eden bir çok durumların doğmasına sebep olmaktadır.

Koordinasyon kararlarının neşri tarihinden itibaren mer'iyeti bunu tatbikle mükellef bulunan tüccar ve sanayicileri büyük güçlüklerle maruz bırakmıştır.

Millî Korunma mevzuatının çeşitli ve dağınık bulunması, kararnameleri tebliğ ve sirkülerlerin takip etmesi, tüccar ve sanayicilerimizi çok zor bir duruma sokmaktadır.

Keza Millî Korunma Kanununa müsteniden çıkarılan koordinasyon kararları bir çok hallerde vâzih değildir.

ADALETSİZLİKLER

Fiat tesbiti hususunda Hükümet, Milli Korunma Kanununa müsteniden kendisine bırakılan selâhiyeti iyi niyetle kullanmamıştır. Fiat tesbitinin hakkaniyete ve âdalete uygun olması icabederdi. Hakkaniyete ve adâlete uygun bir fiat tesbiti ise maliyete, kanunen tayin olunan muayyen bir kâr haddinin ilâvesi ile mümkün olur. Tüccar ve esnafı zarara sokarak maliyetin altında tesbit olunan fiatlar adâlete ve hakkaniyete uygun düşmez. Binaenaleyh Hükümet kendisine tevdi olunan salâhiyeti iyi yolda kullanmamıştır.

ULAŞTIRMA

İHMAL EDİLEN DEMİRYOLLARI

1923 senesinde sıfırdan başlayan demiryolculuğumuz 1950 de 7671 kilometrelik bir şebekeye kavuşmuştur. O zaman yabancı şirket idarecileri, Türkler makasçılıktan ileri hizmet görmez zihniyetinde idiler. 1950 de değil makinist, hattâ lokomotif yapacak iktidarda hepsi Türk olan demiryolcularımız var.

60 binin üstündeki personelin % 53 ü 200 liranın altında ücret alır. Kazaların sebebini randımsız çalışma ve tatmin edilmeyişte aramalıdır. Ömürlerini tamamlayan raylar yerinde duruyor. Seyrüsefer emniyetini sağlamak için her sene 200 kilometrelik ray değiştirilmelidir. Bu zaruret yedi senedir ihmal edilmiştir. C.H.P. devrinde senede 146 km. demiryolu yapılıken yedi senedenberi senede 20 km. yi geçmemiştir. 1949 da yolcu adedi 14 milyon arttığı halde personelde 3 bin azalma vardır. 1956 da iş % 52, personel % 100 artmıştır.

Demir ve deniz yollarında seyahat izdiham yüzünden son derece zorlaşmıştır. Vatandaşlar koridorlarda ayakta sırt sırta meşakkat içinde seyahat etmektedirler.

Bu devirde hâlâ vatandaşlar vapurlarda hayvan ve eşyaların arasında seyahat etmektedirler.

DENİZ YOLLARI

1923 de Türk sahillerinde yük ve yolcular yabancı bayraklı gemiler tarafından taşınırdı. Kabotaj hakkımızı Lausanne'da kazandık. Gemisizlik yüzünden bu hakkı ancak üç sene sonra kullanabildik. Demek ki gemimiz de yoktu. 1950 de 475 bin yük tonluk bir filomuz vardı.

P. T. T.

P. T. T. en eski müessesemizdir. Telefon yalnız İstanbulda vardı; 12 binlik bir santraldi; telgraf şebekemiz ise mahdüt ve iptidai idi. Bütün hatları değiştirilmek suretiyle Cumhuriyet devri eserleri arasında şerefli mevkiini aldı.

Bugün bakımsızlık, ve personel sıkıntısı yüzünden şehir içi telefonları ile doğru dürüst konuşmak zorlaşmıştır. Köylere mektup ve sair posta havaleleri hâlâ kasabalardaki bazı vasıtalar yoluyla gecikmiş olarak ulaştırılabilmektedir.

KALKINMA ve HAYAT PAHALILIĞI

HIZLA YÜKSELEN FİYATLAR

1953 yılından itibaren daha belirli bir hal alan düzensizliklerin, sıkıntı ve mahrumiyetlerin her geçen yıl şiddet ve tesirlerini daha da arttırarak devam ettiği, resmî beyanların vaziyeti olduğundan farklı göstermek için bütün gayretlerine rağmen, iktisadî ve malî hayatımızın bugün tam bir istikrarsızlık ve emniyetsizlik içine düştüğü reddi ve tevili mümkün olmayan bir vakiyadır. Filhakika arkada bıraktığımız yıl içinde fiyatlar, Milli Korunma Kanununa dayanılarak alınan tedbirlere rağmen ve hattâ kısmen bu tedbirler yüzünden geçen yıllardan daha süratli bir tempo ile yükselmiş, hayat pahalılığı ve geçim sıkıntısı, geniş vatandaş kitlelerinin başlıca endişe ve ıztırap konusunu teşkil etmekte devam etmiştir. Hakikî durumu aksettirmekten çok uzak olan toptan eşya fiyatları ve geçinme endeksleri, 1948 yılı 100 kabul edilmek suretiyle 1948 - 1953 yılları arasında yüzde yedi ve yüzde on iki (Ankara) yükseldiği halde, 1953 - 1957 arasında toptan eşya fiyatları % 61, geçinme endeksi % 51 nisbetinde artmıştır. Demek ki birinci devrede toptan eşya fiyatları yılda ortalama % 1,4 yükseldiği halde, ikinci devrede bu nisbet yüzde % 15 olmuştur. Asıl dikkate şayan olan nokta, yükseliş temposunun gittikçe artmasıdır. 1953 den 1954 e artış 11 puan, 1955 e 9 puan, 1956 ya 21 puan, 1957 ye 25 puandır.

ALTIN FİYATLARI

Tâli bir müş'ir olarak aynı devre zarfında altın fiyatları da hızla artmıştır. Reşat altını 1950 de 39,33 den 1957 Aralık ayı

sonunda 144,50 ye, külçe altın 520 den 1640 a geçmiştir. 1950 - 1953 arasında artış % 24 ken, 1954 - 1957 arasında % 70 olmuştur.

Batı memleketlerinde 1953 den sonra fiyatlar istikrar kazanırken, bizde durum tamamıyla aksi istikamette cereyan etmiştir.

DAR GELİRLİLERİN EZİLİŞİ

En büyük iktisadî yük, himayeye mühtaç olanların sırtındadır. Memlekette siyasî istikrar tanınmadığı gibi, iktisadî istikrar da kurulamamıştır. Münhaninin bir tarafında fiatlar mütemadiyen yukarı doğru çıkarken, münhaninin diğer tarafında paranın iştiracı gücü hızla aşağı doğru yuvarlanmakta ve hayatın külfetine tahammül etmek imkânsızlaşmaktadır. Hükümetin vazifesi hayat pahalılığına karşı tedbirler almaktır. Halk edebiyat dinlemez.

YOKLAR ve KUYRUKLAR

Bugünkü Türkiyede kalkınmayı, iktisadî manzarayı, her vatandaş çarşıya, pazara çıktığı zaman gözüyle görmektedir. Endeksler hakikî durumu ifade etmemektedir. Eğer hakikî durumu ifade edecek olursa o vakit Türkiyedeki pahalılığın ve kıtlığın derecesinin ne kadar ağır ve yüksek olduğu belli olur. Artık halkın dilinde âlem oldu; Ne ararsan bulamazsın, nereye gidersen kuyruk. Sadece sinema için değil, et için, peynir için kuyruk.

MİLYONLARCA İNSANIN SIKINTISI

Hayat hakikaten geniş halk kütlelerinin omuzlarında ağır bir yük olarak devam etmektedir. İktidar sözcüsü buraya çıkıp va-

tandaş refah içindedir diyor. Halbuki Ankarada bir ailenin bugün açlıktan ölmek için, soğuktan donmamak için, barınmak için dört nüfuslu bir ailenin eline 405 lira 22 kuruş geçmesi lâzımdır. Eline 150 lira ancak geçebilen binlerce devlet memuru vardır. Elli lira aslı maaş altında olan devlet memurları hayat pahalılığının en ağır yükü altındadırlar. Geniş vatandaş kütlesi bu yükün altındadır. Bütçenin (D) cedveline bakalım : Kapıcı 150, lira, Kur'an öğreticisi 125 lira, bir sanatkâr 150 lira, memur 150 lira, depo memuru 100 lira.

Mevcut 9250 hayrat hademesinden 8963 ü 100 er lira almaktadır. Beş ikramiyeyi de dahil eder ve vergiyi de çıkartmazsak bunların eline ancak 130 lira para geçmektedir. Meşakkat içinde yaşayan on binlerce memur maalesef 200 lira almamaktadır.

FARKLI MUAMELELER

Bir tarafta sekiz, on vilâyetin hepsine birden nasip olmayan imkânlar, bir tek vilâyete verilmektedir. Bir çok kaza merkezinde banka bulunmazken, Umurbey köyüne 20 milyon ödenir ve bankalar açılır. Bu vaziyette bütün bir memlekete meşakkatleri nasıl tahmil edebiliriz? Ve bütün bir milletten nasıl fedakârlık isteyebiliriz? Millîtin, fedakârlık ve sıkıntının sebeplerini ve geçici olacağını bilmesi gerektiği gibi, hep beraber bu sıkıntıyı çektüğimize de inanmalı ve bunu açıkça hepimiz bilmeliyiz.

ASGARİ GEÇİM : 405 LİRA

Ankarada dört nüfuslu bir ailenin bir aylık giyim ve yaşama şartlarını tesbit etmek mümkündür : İtalyada uzun tecrübelerin ve ilmin ışığı altında alınan neticelere göre dört nüfuslu bir aile

lenin ekmek ihtiyacı 46 kilo olarak hesap edilmiştir. Bunu Konjonktür Dergisine göre 462 ile zarbederseniz 18 lira 40 kuruş ekmek tutar. Yine 14 kilo 500 gram makarna ve envai olarak alınmış. Bunu şu şekilde hesap edecek olursak bin lirayı geçer. En asgarisini alalım. 4,5 kilogram makarna, 180 kuruştan 8 lira 10 kuruş. 3,5 kilogram pirinç, Konjonktür Dergisi rakkamlarına göre 7 lira. 5 kilo kurufasulya 378 kuruştan 18 lira 90 kuruş. Sığır eti 320 kuruştan 3 kilo 9 lira 60 kuruş. Yemek yağı 2 kilo 400 gram, vita olarak 10 lira 80 kuruş, sert peynir, tereyağı onlar zaten yok. Süt, kilosu 125 fakat Konjonktür Dergisine göre 100 kuruştan alalım 10 lira. Yumurta 40 adet, tanesi 30 kuruşsa da 20 kuruştan 20 yumurta yazalım, 4 lira eder. Patates 15 kilo 60 kuruştan 9 lira. Sebzeler 100 kuruştan 25 lira. Taze meyva kilosu 200 kuruştan 10 kilo 20 lira.. Kuru meyve, konserve, bunları almıyoruz. Şeker 3 kilo 220 kuruştan 660 kuruş. Orada 25 kilo şarap, kahve var, atlıyoruz. Tuz 1,5 kilo 15 kuruştan 22 kuruş, iki paket çay 250 kuruştan 5 lira, beyaz peynir üç kilo 350 kuruştan 10 lira 50 kuruş. Koyun eti 450 kuruştan 14.40 kuruş. Zeytinyağı iki kilo 480 kuruştan 960 kuruş. Yoğurt iki kilo 165 kuruştan 330 kuruş. Soğan dört kilo 312 kuruş.

Bu rakamlara göre dört nüfuslu bir ailenin Ankarada geçim endekslerine göre bir aylık gıda masrafı 222,18 liradır. Bunun içinde lüks masraf diye birşey yoktur. Aynı ailenin yıllık giyecek masrafı 835, 45 lira tutmaktadır. Aylık 69,70 lira eder. Ev kirası 40 lira (Nerede 40 liraya ev!) sigara ve otobüs bileti 24, lira 60 kuruş; su ve elektrik 15 lira. Yemek pişirmek, banyo, soba yakmak için odun 6 lira. Bir buçuk ton kömürün parası aylık ortalama 17 lira. Yekûnu 183 lira, 30 kuruş yapmaktadır. Yiyecek masraflarıyla birlikte 405 lira 48 kuruşu bulmaktadır. Sinema, gazete, diş macunu, traş masrafı v.s.. bu rakamlara dahil değildir.

İTİMAT KALMADI

Bugün bir vekil dese ki, Arkadaşlarım, falanca mal ucuzlayacak ve bol bol gelecek, müsterih olun', halk hemen o malın

etrafına üşüşür ve hepsini satın alır. Çünkü halk diyor ki, bunları altından birşey çıkacaktır. İtimat bu kadar sarsılmıştır.

MES'UT AZINLIK

Memleketimizde muztarip olan, çocuğuna ilaç bulamayan ana, ameliyat için eldiven tedarik edemeyen hekim, traktörü yedek parçasızlık yüzünden yatan çiftçi, bugünkü şartlar içinde Cadillac'ların geldiğini ve meselâ on binlerce lirayla, Cumhurbaşkanının sofrası takımlarının değiştiğini duyarsa elbette üzülür. Bir vatandaşa tek taraflı kemeri sıkacaksın diyebilir miyiz?

EN KÂRLI TİCARET : KAÇAKÇILIK

9000 bin küsur kilometreye varan deniz ve kara hudutlarımızda kaçakçılık son senelerde korkunç bir manzara arz etmektedir. Cenup hudutlarımızda vücuda getirilen tel örgüleri ve mayın tarlaları bu derdin devası olmaktan çok uzaktır.

Kaçakçılık bugün sermaye yatırımlarak efsanevi kâr temini düşünülen bir ticaret mevzuu haline gelmiştir. Her gün çarşı ve pazarda müşahede ettiğimiz et, yağ, peynir ve saire, hayvanî ve ziraî mahsullerdeki yokluğun başlıca sebeplerinden biri de kaçakçılıktır.

KAÇAKÇILIK POLİS TEDBİRİYLE ÖNLENEMEZ

Kaçakçılığın önlenmesi maksadı ile alınan tedbirler cümlesinden olarak bugün binlerce kilometre uzunluğundaki Cenup hudutlarımız üzerinde bulunan köylerde akşam güneşi battıktan sonra yangın ve ölüm sebebi ile dahi, köylüler evlerinden çıkmak imkânına mâlik değildirlen. Örfî idareden de ağır olan bu tedbirlerin nasıl bir hükme dayanılarak yürütüldüğünü anlamak bizim için elbette mümkün değildir.

LÜZUMSUZ EZİYETLER HUDUT KÖYLÜLERİ

Huduttan kilometrelerce uzakta oturan vatandaşların dahi, kendi işeleri için bulundurmış oldukları gıda maddeleri bakımından, beyanname vermeye tâbi tutulmaları ve keza canlı hayvan mevzuunda da beyannameye tâbi olmaları ve bu hayvanların köy sınırının hemen bitişiğindeki mer'ada otlanabilmesi için izin ve vesika istihsaline zorlanması ne kadar ağır ve ağır olduğu nisbette de suiistimale müsait bir hükümdür.

Bu hükümleri koyan makamların, halkın biraz ferahlamaması için bütün bu sayılan tedbirleri seçimlerden 15 gün evvel iptal ederek seçimler sonunda tekrar vazetmeleri şayanı hayret bir husustur. Hudut mntıklarında emniyet tedbiri olarak derinliğine 350 m. arazinin istimlâkine gidilmesi, hudut sâkinleri köylüler için ayrıca telâfisi imkânsız durumlar yaratmaktadır.

D.P. ve Fiyatlar : Değişen Tezler :

TEZ I : İKTİSADÎ POLİTİKANIN MİHENK TAŞI

Kore harbinin başlaması üzerine yabancı memleketlerin bazılarında beliren oldukça sürekli fiyat artışlarına mukabil memleketimizde fiyat yükselmelerinin daha mutedil bir seyir takip etmesini ele alan Menderes Hükûmetleri, 1952 bütçe gerekçesinde bu vakıayı aynen şu ifadelerle değerlendirdiyordu : «Zarurî istihlâk eşyasının büyük bir kısmını halen mühim fiyat yükselmelerine maruz kalmış dış ülkelerden ithâl etmek mecburiyetinde bulunan Türkiye gibi bir memlekette umumî olarak fiyat seviyelerinin istikrarını muhafaza etmesi hükûmetin takip etmekte olduğu iktisadî ve malî politikanın isabetine bir delil sayılmak icabeder.» 1953 bütçe gerekçesinde de aynı ifadelere rastlanmaktadır.

TEZ 2 : FİYATLAR ARTTI, AMA GELİRLERLER DE...

1954 den sonra yabancı memleketlerde fiyat istikrarı sağ-

lanmasına mukabil bizde bu tarihlerden itibaren fiyat artışlarının hızlanması karşısında, bu anormal duruma bir izah tarzı bulmak zarureti âşikârdı. Fiyatların sür'atli bir tempo ile yükselmesini, ilk izah şekline göre, takip edilen iktisadî ve malî politikanın isabetsizliğine bir delil olarak kabûl etmeleri elbette beklenemezdi. Bu defa imdada millî gelir ve fert başına düşen gelir artışı yetişmekte gecikmemiştir. Nitekim 1954 bütçe gerekçesinde geçinme endekslerinde görülen artışlar aynı devre zarfında fert başına düşen gelirdeki artışla mukayese ediliyor ve «halkın geçim imkânlarını tazyik eden bir pahalılığın mevcudiyeti yolundaki iddiaların esassızlığı» ortaya konulmak isteniyordu. 1955 bütçe gerekçesinde millî gelirdeki duraklama ve fert başına düşen gelirin 1953 seviyesinin çok aşağısına düşmüş olması unutulurak aynı tema tekrarlanıyor ve «Piyasada bazı maddelerin ârızı olarak miktarlarının azalmasından mütevellit münferit fiyat dalgalanmalarının ele alınarak bir hayat pahalılığı ve yükselişinden bahsedilmesinden ve bunun tenkid mevzuu yapılmasından» şikâyet ediliyordu.

TEZ 3 : FİYATLARDAN BAHİS YOK

1956 bütçe gerekçesinde ise daha ihtiyatlı davranılarak, devamlı, sür'atli bir şekilde yükselen fiyatlara hiç temas edilmiyordu.

Tez 4 : MİLLÎ KORUNMA

1957 bütçesinde 1955'e nazaran 1956 da fiyat artış tempounun sür'atlendiği kabûl edilmekle beraber, «B.M.M. nin isabetli görüş ve takdiri neticesinde kabûl edilmiş bulunan Millî Korunma Kanunu ile alınan tedbirler sâyesinde kısa zamanda bu temayülün önlendiği ve ayrıca toptan eşya fiyatlarında tenezzüller vuku bulduğu» belirtilerek «bu artışın tamamıyla gayri iktisadî faktörlerden ileri geldiği» iddia olunuyordu. Diğer taraftan, sadece Millî Korunma Kanununda yapılan tâdillere istinaden alınacak tedbirlerle fiyat yükselişlerinin durdurulamayacağını,

mal darlığının daha da artacağını söyleyenlere karşı meydan okunması da ihmal edilmiyordu. Filhakika, Başbakan, kanunun ilk tatbikatı sırasında piyasada hâsıl olan ârızî fiyat düşmeleri ve duraklamalardan fazla ümide kapılarak 12.7.1956 tarihinde Radyoda : «Ucuzluk devam etmiyecektir, mal darlığı yaratacaktır, diye zararlı telkinler yapmakta olan bedbahtları mutlaka yalancı çıkaracağız.» diyordu.

Bu tarihten sonra fiyatların yine sür'atle yükselmesi ve piyasada daha şiddetli bir mal darlığının meydana gelmesi, her zaman ve her yerde olduğu gibi hakikatleri söyleyen bahtsızlar yalancı çıkarmamıştır. Nitekim 1956 yılına nazaran 1957 yılının on aylık ortalaması yeni bir rekor kırarak 25 puvan, diğer bir ifade ile yüzde 16,8 yükselmiştir. Son aya nazaran ise bu artış yüzde 18 dir.

TEZ 5 : İTIRAFLAR VE MAZERETLER

Fiyatların bu şahlansı karşısında, artışın «tamamen gayri iktisadî faktörlerden ileri geldiğinin iddiası külliyyen unutulmuş 1958 bütçe gerekçesinde «memleketimizde fiyatların ötedenberi yükselme istikametinde seyrettiği» sebep ve mâzeret olarak ileri sürülmekte ve İkinci Cihan Harbinin devam ettiği devredeki fiyat yükselişlerinin daha fazla olmasından teselli aranmakta ve «ikmal safhasına gelmiş olan yatırımlarımızın tam kapasite ile istihsal faaliyetine katılması üzerine artacak emtia arzına muvazi olarak fiyatların sür'atle itidal kesbedeceği müjdesi verilmektedir.

Beşinci Menderes Hükûmetinin programında da Millî Korunma Kanununun yanında alınacak «türlü veçheli iktisadî tedbirlerden» bahsedilmektedir. Bir yıl evvelki fiyat yükselmelerinin tamamen gayri iktisadî faktörlerden ileri geldiği tezi unutulmaktadır. Hükûmet, şimdi, hâdiselerin tazyiki altında türlü veçheli iktisadî tedbirlerin alınacağından bahsetmekle fiyatların

yükselmesi ve Türk parası değerinin düşmesinin, takip edilegelmekte olan hatalı iktisadî ve malî politikanın bir neticesi olduğunu nihayet itiraf etmek mecburiyetinde kalmıştır.

Bu izahat, şimdiye kadar realitelere göz yummakta ısrar eden, hastalığa zamanında teşhis koyup tedavi çarelerine başvuracak yerde, hastalığı inkâr ve tevîl etmeyi hikmeti hükûmet sayan, münhasıran kendi hatalı iktisadî ve malî politikalarının doğurduğu neticenin vebal ve mes'uliyetini başkalarına yüklemek hevesi peşinde koşan Menderes Hükûmetlerinin çeşitli ve birbirini tutmayan iddia ve ifadelerinin realitelerle tekrar tekrar tezkibe uğraması karşısında nasıl tezat ve tenakuzlara düştüklerini resmî vesikalara ve beyanlara dayanarak önümüze sermektedir.

Hayat pahalılığının sebepleri :

PARA VE KREDİ POLİTİKASI

Son 3 - 4 yıldanberi iktisadî hayatımızda karşılaştığımız çeşitli düzensizliklerin ve istikrarsızlığın sebeplerinden biri ve belki birincisi. Menderes Hükûmetlerinin takibinde ısrar ettikleri enflasyoncu para ve kredi politikası ile alâkalıdır. Filhakika, son dört yılda reel millî gelirden azalma, duraklama veya pek cüz'î bir artış kaydedilmesine rağmen, para ve kredi hacminin mütemadiyen ve her geçen yıl artan bir ölçüde genişletilmekte devam edilmesi, iktisadî ve malî sahadaki istikrarsızlığı büsbütün körüklemiştir. Nitekim, 1950 - 1953 arasında tedavüldeki banknotların yıllık artış ortalaması 143 milyon lira olduğu halde, 1954 - 1957 devresinde bu ortalama üç misli fazlasiyle 434 milyon liradır. Son bir yıl zarfında emisyon miktarındaki artış 649 milyon lirayla rekor teşkil etmektedir. Umumî tedavül hacmindeki artış 1950 - 1953 arasında yılda ortalama 514 milyon olduğu halde 1954 - 1956 arasında 827 milyona çıkmıştır. 1955-1956 devresindeki artış yine rekor teşkil eden bir rakamla 1 milyar

149 milyon liradır. Sür'atli bir gelişme devresi olan 1950 - 1953 devresi zarfında emisyon hacmi net olarak 575 milyon arttığı halde, 1954 - 1957 devresinde, piyasaya yeniden sürülen kâğıt para miktarı 1 milyar 731 milyon liradır. Merkez Bankasının piyasaya sürdüğü para miktarındaki bu artış, geniş ölçüde 1954 den sonra denk oldukları idida edilen fakat hakikatte gittikçe artan bütçe açıklarının kapatılması ve İktisadî Devlet Teşekküllerinin veya benzeri müesseselerin yatırımlarının finansmanı veya zararlarının karşılanmasından ileri gelmiştir.

KRİSTOF KOLOMB SİYASETİ

Enflasyon çok câzip birşeydir. Karşılığı olmadan para basıp piyasaya çıkarmaktır. Bunu çıkarmak gayet kolaydır. Ama, âkıbeti fevkal'ade ağır olur. İlk zamanlarda, enflasyon işleri çok kolaylaştırıyor gibi görünür. Az miktarda en tehlikeli zehirler dahi ilâçtır. Enflasyon budur. Enflasyon kınıldamak için ilâç olabilir. Ama dozu kaçınıldı mı, iktisadî hayatı altüst eder götürür.

Enflasyonun ufak bir kıpırdamayı aşması neticesinde meydana gelen hadise malûm. Fiyatlar yükselir, pahalılık başlar, darlık başlar, kuyruklar başlar, yokluklar başlar, karaborsa başlar. Türkiye'de bugün gözümüzün önündeki hâdiselerdir bunlar. Sonra karaborsayı önleme teşebbüsleri başlar. Bunlar iktisadî hâdiselerdir. Bunların ilâcı iktisadî tedbirlerdir, polis tedbirleri değil. İstedığınız kadar polis tedbirleri alınız, isterseniz adamı asınız, yine bunu önleyemezsiniz. Karaborsayı kaldıramazsınız, kuyruğu yok edemezsiniz, mal darlığına çare bulamazsınız. Nitekim Millî Korunma Kanunu tatbikatı da başka netice vermedi. İlk günler bir fiyat gerilemesi oldu, fakat sonradan fiyatlar eskisine nazaran çok daha yüksek seviyelere çıktı.

KREDİ ENFLASYONU

D. P. sözcüsü bir kredi genişlemesi nazariyesinden bahsetti. Bunun adı açık açık enflasyondur. Kredi genişlemesi ne de-

mektir? Karşılığı olmadan vereceğiniz bol miktarda kredi, para basıp çıkarmak suretiyle yaptığınız enflasyon gibi kredi enflasyonudur. Bunun da iktisadî bünyede olan tesiri para enflasyonu tesirinin aynıdır.

BANKNOT MATBAASI

Demokrat Parti sözcüleri daima «Köylünün hayat seviyesi yükseliyor. Çok istihlâk ediyor. Bundan dolayı mal yetmiyor, dolayısıyla fiyatlar artıyor» sözünü tekrar etmektedirler. Bu memlekette nüfusun da çoğaldığını unutmaktadırlar. Ancak bu talep artışına enflasyon yoluyla memleket piyasasına sürülen yüz milyonlarca liranın âmil olduğunu kabûle hazır mıdırlar?

MÜSRİF BÜTÇE SİYASETİ

Btçenin malî bünyemize uygun ve tasarrufa riayetkâr olduğu söyleniyor. Diğer taraftan Beşinci Menderes Hükûmeti programında şimdiye kadarki bütçelerle takip edilen aşırı masraf politikasının iktisadî hayatımızdaki enflasyoncu tazyikleri arttırdığı kabûl ediliyor ve bu gidişe son vermek zaruretini hissetmiş görünüyor. Buna mukabil, 1958 bütçe masraflarını, hiç olmazsa 1957 bütçesi masraf yekûnları civarında bağlamayı hedef tutan esaslı ve sistemli bir tasarruf hareketine girişecek yerde, bu yıl bütçe masraflarını yarım milyar arttırmakta hiç bir mahzur görmüyor. Yarım milyarlık munzam bütçe masraflarının piyasada esasen aşırı bir hadde varan talebi, daha da arttırarak enflasyoncu tazyikleri körükleyeceği şüphesizdir. Bu vakia da gösteriyor ki, 1958 bütçesini, Hükûmet programında iddia edildiği gibi, malî bünyemize uygun ve tasarrufa riayetkâr bir bütçe saymaya imkân yoktur.

BÜTÇE AÇIKLARI

Menderes Hükûmetleri bütçe denkliğinin malî istikrar ve selâbetin aslı unsurlarından biri addedilmesi ve bu gayenin an-

çak malî ve iktisadî politikaları isabetli olan memleketlerde istihşâl edilebileceğini söylemektedirler. 1952 den itibaren değişik ifadelerle her yıl denklik iddiası tekrar edilmektedir. Hakikatler bunun aksini göstermektedir. Kesin neticelere göre 1954, 1955, 1956 yıllarının varidat tahminleri ile fiilen yapılan tahsilât aşağıdadır :

Mali yıl	Varidat tahmini (Milyon) TL.	Tahsilât (Milyon) TL.	Fark (Milyon) TL.
1954	2.288	2.184	104
1955	2.789	2.583	206
1956	3.324	2.943	381

Yine denk olduğu iddia ve ilân olunan bu bütçelerin fiili ve nihai açıkları şöyledir :

Mali yıl	Tahmin olunan açık (Milyon) TL.	Tahakkuk eden açık (Milyon) TL.
1945	0	171.000.000
1955	151.000.000	195.000.000
1956	0	260.000.000

1957 bütçesinin tahsisat yekûnu ile fiili tahsilât arasındaki açık, 373 milyon liraya çıkmaktadır. 1958 bütçesi de mühim bir açıkla kapanacaktır.

TAHSİSAT DIŞI BORÇLANMALAR

Muhalefette, hattâ iktidara geçtikten sonra, bol bol edebiyatı yapılan bütçelerde samimiyet prensibine veda edilmiştir. Nitekim 1957 yılında Milli Savunma bütçesine konulan tayinat ve nakliyat karşılığı tahsisat yetmemiş, bu hizmetin ifa edilebilmesi için ek ödenek alınacak yerde, tahsisat dışı olarak Toprak Mahsulleri Ofisine 48 ve Devlet Demiryollarına 53 milyon lira

borç yapılmıştır. Diğer taraftan Nafia Vekâleti de yine tahsisat dışı olarak D.D.na 68 milyon lira borçlanmıştır. Bu tahsisat dışı borçlanmalar B.M.M.nin mürakabesi dışında kalmaktadır. Mali bakımdan da, bu suretle, bütçe açıkları dolambaçlı yollardan Merkez Bankası emisyonile karşılamaktadır.

SEÇİM HEDİYELERİ

1957 bütçe tahkikatıyla ilgili diğer bir misal : Tam umumî seçimlere gidileceği sırada alel'acele 117 milyon küsur liralık ek ödenek alınmıştır. Bu ek ödeneklerin, seçimler sırasında hangi maksatlarla ve ne yolda sarfedildiği malûmdur. Tahsisatı isteyen Maliye Bakanı muhalefetin bir «seçim psikozu» içine düşüğünü söyleyerek, gelişlerimiz artıyor, artan varidatı hıfız mı edelim diyordu. O tarihte ancak altı aylık tahsilât neticeleri belliydi. Fakat o tarihte de «hıfzedilecek» bir varidat fazlası olmadı» âşikârdı.

İÇ BORÇLAR VE ENFLASYON

1950 den evvel mâzide suiistimal edilmesi yüzünden iktisadî ve malî sahada yarattığı zararlı neticeler sayılmakla bitirilemeyen hazine kefaletini haiz bonoların 27 Mayıs 1950 deki yekûnu sadece 656 milyon lira idi. Bu bonoların 26 Ekim 1957 de baliğ olduğu miktar ise 4 misli bir artışla 2 milyar 277 milyondur. Keza hazinenin Merkez Bankasına kısa vâdeli hiçbir borcunun olmadığı iftiharla ilân edilen 30.9.1953 tarihinden bu yana bu avansların yekûnu açıkla sona eren bütçeleri kapatmak için 555 milyona çıkmış bulunmaktadır. Merkez Bankasının hazineye açtığı krediler bundan ibaret değildir. Ticarî senetler portföyünde yer alan ve hususiyle Tarım Kooperatiflerine ve Şeker Şirketine ait olan senetlerin son yıllarda büyük artışlar kaydetmesi de ayrıca dikkati çekmektedir.

Bu yollara başvurmadıklarını ve vurmayacaklarını açıkça beyan eden Menderes Hükûmetleri, beyanlarının tam ziddına

olarak, geniş ölçüde bu menbada faydalanmak suretiyle Türk parası değerinin sür'atli bir şekilde düşmesine, ekonomik hayatta istikrardan eser kalmamasına sebep olmuşlar, hülâsa enflasyoncu gidişi bile bile körüklemişlerdir.

4,5 MLYAR BORÇ

Devlet borçlarına ait rakamlar Maliye Bakanı tarafından noksan ifade edilmiştir. Borçlara ait rakamlar verilirken Toprak Mahsulleri Ofisi borçları hariç tutulmuş ve mukayeseler ona göre yapılmıştır. Toprak Mahsulleri Ofisinin Aralık 1957 itibariyle borç miktarı 980 milyondur. Bunu da bütçe yekûnuna ilâve edersek, borçların yekûnu 4,5 milyarı aşmaktadır. Hakiki rakam budur.

DEĞİŞMEYEN BÜTÇE GEREKÇELERİ

1953 den bugüne hiçbir şey değişmemiş gibi, aynı bütçe gerekçesi rakamları değiştirilerek karşımıza çıkarılmaktadır. Maliye âdeta dinamizmini kaybetmiştir. Gerekçe, diğer taraftan hükümet programının mali ve iktisadi sahadaki vaidlerini aksettirmemektedir. Maliye Bakanının basına verdiği beyanat ve encümende verdiği izahları olmasaydı, Hükümetin vâadlerinden vazgeçtiğine kani olacaktık.

BÜTÇE REFORMU YAPILMALI

Sür'atle değişmesi icap eden kanunlardan biri de Muhasebei Umumiye Kanunudur. 25 sene evvel hazırlanmış ve o günün revaçta olan prensiplerine göre meydana getirilmiş olan Muhasebei Umumiye Kanunu bugünkü ihtiyaçları karşılayamamaktadır. Eski sistemde daha çok israf ve suiistimali önleyici tedbirlere önem verilirdi, yeni bütçe anlayışında ise iktisadi görüş hâkimdir. Daha çok milli ve fiili plânlamaya ehemmiyet verir. Maliyenin getirdiği bir ecnebi mütehassis bu kanun için

«Türkiye’de bütçe reformunun ilk adımı Muhasebei Umumiye Kanununun kaldırılması teşkil edecektir.» demiştir. Bütçenin hazırlanışında, masrafların ifasında yeni ve elâstiki sisteme ve esaslara hitiyaç vardır.

ADÂLETSİZ VERGİ USÛL KANUNU

Vergi Usûl Kanununun vergi adâletiyle kabili telif olmyan kaçakçılık hakkındaki hükümleri değiştirilmelidir. Kaçakçılığın olması için kastın mevcudiyeti lâzımdır. Halbuki 2815 sayılı kanunla yapılan tadilâtta, beş bin lirayı geçen noksan vergi ödemelerinde kaçakçılık cezası tatbik edilmektedir. Kasıt olmadıkça kaçakçılığın tatbik edilmesi gayri âdilânedir. Bu hüküm değiştirilmelidir.

HUSUSİ İDARELER

Hususî idarelerin bütçe imkânı gittikçe daralmaktadır. 1950 de devlet masrafları 100 iken 255 e çıkmış, buna mukabil hususî idarelerin aynı senede 100 olan masrafları ancak 137 ye yükselmiştir. Umumî bütçeden hususî idarelerin aldığı pay 1950 de % 4,3 iken bu nisbet bugün % 2,6 ya düşmüştür. Bu durumda malî kaynaklardan mahrum bir kısım mahallî idarelerin hizmetlerini, Devlet üzerine almak zorunda kalmaktadır. Bilhassa çok mahallî olan ve uzaktan takdiri müşkil bulunan bu nevi hizmetlerin devlet tarafından deruhte edilmesi, merkezî hükümetin bunları kolayca görememesine ve karşılayamamasına sebep olmaktadır. Hattâ birçok milletvekillerini Bakanların arkasından şu veya bu vilâyetin ihtiyacı için koşturan sistem buradan doğmaktadır. Bunun biran evvel halledilmesi ve bazı kaynakların mahallî idarelere bırakılarak, ihtiyaçların mahallî bütçelerden karşılanması sistemine gidilmesi isabetli olacaktır.

Teşhis ve tedavi :

DERDİN TEDAVİSİ MÜMKÜN

Bir memleket sıkıntıya uğrayabilir. Bunun çaresi vardır, bulunabilir. Birinci şart samimi bir teşhistir durumu olduğu gi-

bi kabûl etmek, itiraf etmek, ifade etmektir. Memleketin bugün içinde bulunduğu ağır iktisadî duruma rağmen bugün Türkiye'de pahalılık yoktur, darlık yoktur diyene ancak şaşmak lâzımdır; aklına şaşmak lâzım gelir.

Durum olduğu gibi samimi olarak tesbit edildikten sonra iktisadî ve malî tedbirlere başvurulur. Bu tedbirlerin başında enflasyonu durdurmak gelir. Paranın hakiki kıymetini istikrara kavuşturmak, her ihtiyaç oldukça basılır ve tedavüle çıkarılır bir nesne olmadığını kabûl etmek lâzımdır. Bunu temin için bütçede muvazene şarttır. Yatırımlar da gözden geçirilmeli, plân ve programa bağlanmalıdır. İç finansmanları, dış tediye imkânları hazırlanmadan yatırımlara gitmek, ancak bugünkü durumu daha ağıra, daha kötüye götürmek olur. Kredi enflasyonu da önlenmelidir. Ancak istihsal için kredi sağlanmalıdır. Merkez Bankasını Maliye Bakanlığının bir şubesi olmaktan kurtarmak zaruretindeyiz. Alınacak diğer bir tedbir, dış alacaklılarla bir anlaşmaya varmaktır. Üzülerek, içimiz kanayarak ifade etmek zorundayız ki Türkiye'nin «uçan kuşa borcu vardır» lâfı Türkiye'nin dışında herkesin ağzında dolaşmaktadır. Bunun çıkar yolu alacaklılarla masa başına oturup, Türkiye'nin durumu budur, kalkınmak istiyoruz ve size de borcumuzu ödemek istiyoruz, bu sebeple bir anlaşmaya varalım.» demektir. Anlaşmaya varılıp vâde alınabilir. Bugün bile çok miktarda kredi alınabilir.

KÂĞIT ÜSTÜNDE KALAN VÂADELER

Şimdiye kadar yapılan bütün tenkid ve ikazlara kıymet ve ehemmiyet vermemekte ısrar eden Menderes Hükûmetleri, son defa Hükûmet programında, bizce meçhul sebeplerle takibinde ısrar ettikleri iktisadî ve malî politikalarına yeni bir istikamet vermek ihtiyacını nihayet hissetmiş görünmektedirler. Nitekim, Beşinci Menderes Hükûmeti programında iktisadî ve sosyal bünyemizi sarsan, bizi iktisadî sahada başarısızlığa mahkûm eden hastalığın, yani enflasyonun adını koymaksızın, bundan iki yıl

evvel olduğu gibi enflasyoncu gidişi durdurmak, yatırımları nihayet bir plân ve programa bağlamak hususu da dahil olmak üzere iktisadî ve malî sahada istikrar ve emniyet sağlamayı hedef tutan bir takım çare ve tedbirlere başvuracağını yeniden vait ve taahhüt etmektedir. Şimdi alınacağından bahsedilen bu tedbirler, aslında C.H.P. Grupu olarak, yıllardanberi alınmasını tavsiye ettiğimiz tedbilerden, umumî hatları itibariyle farklı değildir. Fakat, bu yeni politikanın, fiilî ve müsbet delilleri, 1958 bütçesinde görülmemektedir. Bu hususta Bütçe Encümeninde de doyurucu ve inandırıcı izahata rastlayamadık. Hükümetin herşeyden evvel bu tedbirleri ne şekilde, hangi yollardan ve ne gibi vasıtalarla gerçekleştireceği hususunda sarîh bir görüşü ve kararı olması zaruridir. Aksi halde, bu tedbirlerin de bundan iki yıl evvel olduğu gibi, politik zaruretlerle vâdedilen ve kâğıt üzerinde unutulmaya mahkûm bir takım taahhütlerden ibaret kalacağını kabul etmek lâzımdır.

KALKINMA VE DIŞ ALEMLE MÜNASEBETLER

DARALAN DIŞ TİCARET

Son 4 - 5 yıldanberi dış ticaretimizin daralmakta devam ettiği, bu daralma ve tıkanıklıkların iktisadî hayatımız üzerindeki menfi tesirlerinin her geçen gün biraz daha arttığı, bu sıkıntılı durumun hkmeti gayri tabii yollara ve usllere baŐıvurmaya mecbur bıraktığı malûmdur.

İhracat 1953 denberi devamlı olarak düŐmektedir. Keza ithalât da daralmaktadır. İthaltın son yılda bir milyanın üstünde tutulabilmesi, daha geniş mikyasta elde edilen yardım ve krediler dışında ancak BirleŐik Amerika'dan, Türk lirası mukabilinde yaptığımız ham madde ve gıda maddeleri ithaltıyla mümkün olmuştur. Mecburen tam bir tahdit çemberi içine düşmüş bulunan ithalttaki daralmanın 1950 denberi giriŐlen yatırımlar sâyesinde ithalât ihtiyacımızın azalmış olmasına bağlanmak istenmektedir. Halbuki 3 - 4 sene evvel Menderes Hkmetlerinin de ifade ettikleri gibi, bir memleket iktisaden geliŐtiđi lide dış ticareti azalmaz, bilâkis artar.

HAM MADDE VE YEDEK PARÇA SIKINTISI

Kaldı ki son yıllarda en zarurî istihlâk maddelerinin temini Şöyle dursun, mevcut ve kurulmasına çalıŐılan sanayiin, tesislerin, ham madde, işletme malzemesi ve yedek parça ihtiyaçlarını ithâl edememek yüzünden karşılaştığımız güçlükler, yatırım faaliyetlerindeki türlü aksaklıklar ve ekonomimizin çeşitli faaliyet kollarında çekilen sıkıntılar gizlenemeyecek kadar aŐikrdır. Demek ki ithalâtımızın daralması hakikatte ithalât ihtiyacımızın

azalmasından değil, ithalât yapmak imkânlarından mahrum ol-
mamızın neticesidir.

İPOTEK EDİLEN İHRACAT

İlk zamanlarda mevcut imkânlarımızın veya emrivakilere dayanan bir dış ticaret politikası yüzünden gelecek yıllardaki ihracat gelirlerimizin peşinen ipotek altına konulması suretiyle temin olunan ithalât, zamanla bu imkânların azalması nisbetinde düşmeye başlamıştır. Nitekim, bugün ihracat gelirlerimizin takriben üçte biri sâdece daha evvel ithâl edilmiş mal ve hizmetlerin zamanında ödeyemediğimiz bakiyelerinin tasfiyelerine hasrolunmaktadır.

FINDIK, ÜZÜME DÖNÜŞ

Diğer taraftan dahildeki enflasyonist tazyiklerin de, müsait gitmeyen iklim şartlarının yanında, ihracat imkânlarımızı daraltan bir âmil olduğunda şüphe yoktur. 1953 bütçesi gerekçesinde «1950 senesine kadar belli başlı ihracat emtiamızın üzüm, tütün, incir, fındık gibi yarı lüks maddelerden müteşekkil olmasına mukabil 1951 senesinde sonra hububat, pamuk, madenler gibi dünya ticaretinde hususî bir mevkiî bulunan aslî maddeler grubunun ihracatımızın en büyük kısmının anayapısını teşkil etmeye» başladığı iftiharla ilân olunuyordu. Bu mes'ut gelişmeden doğan iftiharlar diğer sahalarda olduğu gibi maalesef uzun sürmemiştir. Filhakika 1954 den sonra ihracatımızın bünyesi ve terkiibi, sür'atle eski şekline, yani şu tütün, üzüm, incir ve fındık gibi yarı lüks telâkki edilen ve Menderes Hükûmetleri nezdinde fazla itibara mazhar olmayan maddelere dönmeye başlamıştır. Buğday ihraç etmek şöyle dursun, ithal edilmiştir. Vakıaların bu acı istihzasının, mes'uliyet mevkiinde bulunan insanlara basiret ve ihtiyatla konuşmak zaruretini öğrettiğini ummak isteriz.

ARTAN İTHALAT İHTİYACI

Maliye Bakanının belirttiği gibi, dünya ham madde fiyatla-

rında son yıllarda bir düşüş, sanayi maddeleri fiyatlarında bir artış görülmektedir. Bu duurm, bizim gibi ham madde satan, sanayi maddeleri satın alan memleketlerin güçlüklerini daha da arttıracaktır.

İleriki yıllarda ferahlatıcı bir durum beklemek biraz hesaba aykırı düşecektir. Maliye Bakanı, dış ticaretimizde ötedenberi tevali eden açıklara sebep olarak, iktisadî cihazlanmaya matuf yatırım maddeleri ithalâtının çokluğunu bildirdiler; yatırımların işler hâle gelmesiyle ithalâtımızın kendiliğinden azalacağını ifade ettiler. Bunun hakikaten mümkün olup olmadığı tetkike değer ithal malları, malûm olduğu üzere üç grupta toplanmaktadır: 1 — Yatırım malları, 2 — Ham madde, yedek parça, mahrukat, 3 — İstihlâk maddeleri. Yatırım malları, ithalâtın % 45 ini teşkil etmektedir. Endüstride şayet yeni fabrikalar, kuvvet santralleri kurmaktan tamamen veya kısmen vazgeçilirse, burada bir tasarruf mümkün olacaktır. Ziraate gelince, bu sahada son yıllarda yapılan yatırımlar esasen kifayetsizdir. 1958 yılı içinde ömrü dolan on bin traktörün yenilenmesi zaruridir. Bu asgarî 50 milyon dolara mal olacaktır. Bunun gibi daha birçok ziraat makinesi getirmeye ihtiyaç vardır. İmar hareketlerine devam edildiğine göre, ulaştırma ve bayındırlık sahasındaki yatırımlarda da bir tasarruf beklenemez.

Ham madde, yedek parça, ve mahrukat ithalâtına gelince, bu maddelerin ithalinin azalması şöyle dursun, artırılması gerektiği âşikârdır. İstihlâk maddeleri ithalâtı esasen tamamiyle kısılmıştır.

Nüfusun hızla arttığı, ilerliyen medeniyet hislerinin de yeni yeni ihtiyaçlar yarattığı da gözönünde bulundurulursa, Sayın Maliye Bakanının ithalâta azalma olacağı kanaatına iştirâk etmeye imkân yoktur. Hükûmete tavsiyemiz ithalâtın azalacağına inanmaktan vazgeçerek, ikracat maalarımızın istihsalini artırma yollarını araması olacaktır. Dünya pazarları fiyatlarına uygun bol mal ihraç etmek imkânı yaratılmalıdır. Bir kelime ile dış ticaret açıkları ancak ihracatı arttırmakla kapatılabilir.

AZALAN İHRACAT

İstihsal söylendiği gibi artmış olsa bile bu artış, nüfus artısını karşılayamamıştır. İthalât ve ihracatımız azalma yolundadır. İthalâtı azalan bir memleketin kalkınma yolunda olduğu iddia edilemez. İthalât için ihracata ihtiyaç vardır, aldığımız yardım ârizidir. İthalâtımızı ihracat ile beslemeye mecburuz. Halbuki artan istihsalî istihlâk ediyoruz; ihraç edemiyoruz. Faraza, pamuk başlıca ihraç mallarımızdandır. Dahilî sanayiîm inkişafı pamuk ihracatına tesir etmiştir. Bu durumu dikkate alarak pamuk ekimini teşvik edebilir ve ihracatı hiç olmazsa sâbit tutabiliriz.

«TIME» NE DİYOR ?

«Time mecmuası» diyor ki : Ecnebî iş adamları peşin para veya takas eşyası almadıkça Türkiyeye mal gönderemez oldular. Bugün Türkiyenin kredisi bir tek turp almaya imkân vermeyecek kadar sifıra inmiştir. Herşeyi peşin para ile almak zarureti başgöstermiştir.

300 MİLYON PRİM

İç fiyatlarımızla dış fiyatlar arasında devamlı şekilde artan farkın doğurduğu bir gayri tabii prim meselesidir. Bugün hemen hemen hiç bir maddemiz gizli veya açık bir primden faydalanmaksızın ihraç edilemez hâle gelmiştir. Nitekim, yapılan tetkikler, son yıllarda ihraç mallarımız için değişik nisbet ve şekillerde gizli veya açık 10 - 12 çeşit prim tatbik edildiğini ve bu suretle ihraçlarımıza yılda 250 ilâ 300 milyon lira civarında prim ve sübvansiyon ödendiği ortaya koymuş bulunmaktadır.

YOL VERGİSİNDEN DAHA ADALETSİZ

İhraç edilen şeker kilo başına 60 kuruş zarar etmektedir. Bu zarar vatandaşa başına 196 kuruş külfet yüklemektedir. Bu külfetin, aile itibarıyla toplanırsa, yol vergisinden daha gayri âdil ve daha ağır olduğu görülür.

ELASTİKİ BİR PRİM SİSTEMİ

İthal mallarından alınacak primlerle ihraç mallarımızın sübvansiyonu yolu sayesinde elâstiki bir prim sisteminin tatbiki, dış ticaretimizin inkişafına âmil olabilir.

DEMİR PERDEYE KAYIŞ

Hâdiselerin tazyiki altında Eylül 1952 de liberasyon usûlüne vedâ edildikten ve bir zamanlar zararları sayılmakla bitirilemeyen ithalât tahditleri çemberinin içine sürüklenildikten sonra, dış ticaretimizin devamlı şekilde E.P.U. memleketlerinden ayrılarak, anlaşmalı memleketlere teveccüh ettiği malûmdur. Bu zararlı istikamet değişikliğinin, bir taraftan E.P.U. memleketlerine karşı olan taahhütlerimizi ifa edemiyerek, dış itibarımızı sarsan bir emrivaki şeklinde yüz milyonlarca liralık dış borçların birikmesinden ve bu memleketlerin alacaklarını tahsil edemedikleri için bize mal satmağa yanaşmamalarından; diğer taraftan, iç fiyatlarımızla dış fiyatlar arasında gittikçe açılan uçurumun neticesi olarak, mallarımızı serbest dünya pazarlarına satmak imkânını kaybetmekten ileri geldiği de keza malûmdur. Münhasıran kendi hatalı politikaları yüzünden bu durumla karşılaşan Menderes Hükûmetleri borçlarını ödeyemeyen fertler gibi, eski müşterileri ile olan alışverişlerini kesmek veya azaltmak zaruretinde kalmışlar ve iki taraflı anlaşmalarla çok defa iyi kaliteli olmayan malları pahalıya satan müşteriler peşinde koşmaya başlamışlardır. 1952 yılında anlaşmalı memleketlerle olan ticaretimizin umumî dış ticaretimize nisbeti ithalâta % 6 ve ihracatta % 12 olmasına mukabil, bu tarihten sonra bu nisbetler süratle yükselmiş, 1955 de ithalâta % 29'a ve ihracatta % 34'e balığ olmuştur. 1956 da bu nisbetler muhafaza edilmiştir. 1957 de E.P.U. memleketlerine doğru, borçların bir nevi haciz yoluyla tasfiyesine gidilmesi dolayısıyla, bir gelişme kaydedilmiştir. Borçların tasfiyesi zarurî bir şeydir. Yalnız eski borçlar tasfiye edilirken yeni yeni borçlar yapılmaktadır. Nitekim 1956 sonunda 90 milyon dolar civarına düştüğü beyan edilen ariyere borçları, 1957

sonunda Ticaret Bakanının verdiği rakkamlara göre 144, Maliye Bakanına göre 131 milyon dolara çıkmıştır. Demek ki bir taraftan dış itibarımıza ağır rahneler açmış borçlar tasfiye edilmek istenirken, diğer taraftan yeni taahhütlerimizi yerine getirememek yüzünden ticarî itibarımız sarsılmakta devam etmektedir. Bu mevzuda üzerinde durulması icap eden diğer bir nokta da, E. P. U. memleketleriyle son yılda gelişen ticarî münasebetlerimizde hususî takas sisteminin yeralmasıdır.

E. U. P. MEMLEKETLERİNE DÖNMEK LAZIMDIR

Dış ticaret münasebetlerimizin E.P.U. memleketleri ile yapılmasının temini ve E.P.U. dışı memleketlerle ticarî münasebet yapıldığında dünya piyasa fiatları üzerinden alış veriş yapılması zaruridir.

Türkiyenin ekonomik kalkınma dâvasının halli için Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilâtı ile sıkı bir işbirliğine lüzum ve zaruret vardır. Ayrıca ifa ve icrası bizim için imkânsız taahhütlere girmek, vecibeler yüklenmek, liberasyon sisteminde olduğu gibi hatalı sonuçlar verir.

ARAP SAÇINA DÖNEN DIŞ TİCARET REJİMİ

Bugünün şartlarına ve ihtiyaçlarına cevap veren yeni bir dış ticaret rejiminin hazırlanması şarttır. Dış ticaret rejiminin tevhidî ile rasyonel bir hâle konulması ve rejimde istikrar sağlanması icabeder.

İTHALATTA ÖNCELİK

İthalâtımızda, memleketin içinde bulunduğu zaruretler do'layısıyla kemmî bir tahdit mevzuubahs olacağından yeni ihtiyaçlara cevap veren bir öncelik listesinin acele hazırlanması icabeder.

DÖVİZ BÜTÇESİ

Döviz gelir ve giderini kontrol edebileceğimiz bir bütçe mevcut değildir. Milletvekilleri herhalde, meselâ 1958 de ne gibi bir döviz varidatı olacağını ve bunun nereye sarfedileceğini bilmek isteyeceklerdir. Bir döviz bütçesinin yapılması lâzımdır. Bunu temin edecek mevzuatın bir an evvel getirilmesi yerinde olacaktır.

KUMAR MI, SİYASET Mİ

Bugün içinde bulunduğumuz sıkıntılara, kısmen bizzat F. R. Zorlunun görüşleri sebep olmuştur. 1950 - 1951 de bütçe komisyonunda iktisadî işbirliğinin başında bulunan bir âmir sıfatıyla verdikleri izahatta «Amerikadan yardım alabilmemiz için tediye muvazenesinde açık vermek lâzımdır.» kanaatini ileri sürmüşlerdi. «Hattâ biz bunun için ithalâtı forse ediyoruz zorluyoruz» demişlerdi. Hakikaten 1950 - 1951 ve kısmen 1952 de bu yanlış görüşün tesiri ile olsa gerek, ithalât zorlanmış; neticede piyasada gördüğümüz incik, boncuk, kısmen makina vesaire de gelmiştir, 22 Eylül kararları alınıncaya kadar muazzam bir borç birikmiş, altın stoku erimiş ve bugün çekmekte olduğumuz iktisadî sıkıntının mühim âmillerinden birisi meydana gelmiştir.

ÜÇ MİLYAR DIŞ BORÇ

Dış borçlarımızın yekûnu bugün üç milyar lirayı aşmış bulunmaktadır. Bu büyük yekûn bizatihtî endişe yaratacak mahiyette olmakla beraber, bu borçların asıl mahzurlu olanının, kısa vâdeli olanlarla taahhütlerimizi zamanında yerine getirememek yüzünden dış itibarımızın sarsılması, pahasına bir emrivaki olarak birikmiş ve birikmekte olan borç neveleri olduğunu bilhassa belirtmek isteriz. Uzun vâdeli ve ehven şartlı dış krediler elde edilebilmesi için, herşeyden evvel evimizin içinin tanzimine, iktisadî ve malî sahada istikrar ve emniyet sağlayan tedbirlere bir an evvel başvurulmasına bu bakımdan da kat'i zaruret vardır.

UÇAN KUŞA BORÇ

Türk parasının hakikî değeri nedir? Bu hususta bir çok rakamlar zikredildi. Aslında durum gayet açıtır : Bugün krom doları 21 liradır. Yani karşılığında mal ithâl edebileceğimiz dolar. Bu sebeple istenildiği kadar endeks gösterilsin, istenildiği kadar rakam zikredilsin, bu hakikati yalanlamaya imkân yoktur.

Doları bırakalım; düne kadar Osmanlı Devletinin birer vilâyeti olan memleketlerin parası ile bizimkini mukayese edelim : Türk parası Beyrutta 25 kuruşa geçiyor. Evvelce 135 kuruştur. Beyrutun sarraf dükkânlarında deste ile Türk lirası, Merkez Bankasının bandı bozulmamış banknotları mevcuttur. Türk parası yabancı memleketlerde yüzüne bakılmaz bir hâle gelmiştir. Türkiyeye «Uçan kuşa borcu olan memleket» denmektedir. Amerikanın en büyük dergilerinden biri memleketimizden bahsederken «Merkez Bankası Hükûmetin emrini yerine getirememiştir» cümlesini kullanmaktadır. Yabancı basın Türk iktisadiyatının iflâsın kenarında olduğunu yazmaktadır. Petrol getiren gemi, peşin para vermeden malını Türk limanına boşaltıyor.

ÇEŞİT ÇEŞİT DOLAR

Bir doların değeri resmî kur 282 kuruş, deblokaj doları 575 kuruş, karaborsa doları 14 lira ve düşük tönörlü kromdan elde edilen doların resmen muamele gören değeri 27 lira yani karaborsadolarının iki misli. İşte doların anormal hali ve ithal malları fiyatlarının yüksekliliğinin hakikî sebepleri.

REHİNDEKİ ALTINLAR

Sadece altınımız var diyebilmek için, Merkez Bankası bülteninde altınları göstermek için yılda üç milyon dolar faiz ödeniyor, yazıktır. Bu üç milyon dolarla ufak parçaları mevcut olmadığı için işlemeyen santraller işleyebilir.

ALTIN YUMURTLIYAN TAVUK

Dış ticaret ve tediye muvazenemizin geniş açıklar vermeğe başladığı 1952 yılındanberi altınlarımızın ortalama dörtte üçünün rehinde olduğu malûmdur. Prensipten olarak, tediye muvazenesindeki muvakkat ve arızî açıkları karşılamak için altın rehin edilerek kısa vâdeli avans ve kredi temin edilmesi tabii görülebilir. Gayri tabii olan, zararlı olan devamlı bir mahiyet arzeden açıkların devamlı olarak rehin altında bulunan altınlar mukabilinde elde edilen avans ve kredilerle karşılanması yoludur. Başbakanın bundan 3 - 4 yıl evvel söylediği «Altın yumurtlayan tavuk» hikâyesi ile meşhur olan devamlı rehin altındaki altınlar için yılda iki buçuk ilâ üç milyon dolar faiz ve komisyon ödenirse, altın yumurtlayan tavuk bize pek pahalıya mal oluyor demektir. Bu duruma son verilmelidir.

Dış yardım

YARDIMA LAYIK MEMLEKET

Türkiye muhtemel komünist tehlikesine karşı Başkan Truman'ın belirttiği gibi, askerî kudreti ile Batılı Devletlerin en sağlam ve en yakın desteği olması bakımından gerek millî müdafaası ve gerekse millî ekonomisinin kalkınması zarureti ile en fazla yardıma muhtaç bir memlekettir. Türkiyede sarf olunacak bir tek dolar, en aşağı Amerikada sarf olunacak bir Amerikan doları kadar hürriyet mücadelesinin şerefle tahakkukuna çalışan Batı blokuna fayda sağlayacağını A.B.D. ye ikna edici şekilde anlatmak icap eder.

AMERİKAN YARDIMI

C.H.P. iktidarı devrinde temin olunan ve fiilen işlemeye başlayan Amerikan yardımı en hayırlı bir kaynak olarak Demokrat Parti iktidarına devredilmiştir.

YARDIMI, C.H.P. HAZIRLADI

Amerikan yardımı ile ilgili faaliyetler C.H.P. zamanında yapılmış, Demokrat iktidar kendi faaliyetleri için geniş ölçüde Amerikan yardımından istifade etmiş ve dış yardımın asıl tesiri Demokrat Partinin iktidara gelmesinden sonra hissedilmeye başlanmıştır.

DÜNYA BANKASI HİKAYESİ

C.H.P. iktidarı zamanında Dünya Bankası Türkiye'ye derhal otuz milyonu aşan Seyhan barajı kredisini açmıştı.

Türkiyedeki Müesseli, Türkiye'ye yardım edilmelidir diye raporlar gönderiyordu. Birgün geldi, Dünya Bankasının temsilcisi, Türkiye'ye yardım edilebilir diye raporunda bahsedemez oldu. Türkiye'nin iktisadi durumu hakkında ister istemez tenkitkâr fikirler serdetmek suretiyle Dünya Bankasının para veremeyeceğini söylemek zorunda kaldı. Hollandanın eski Maliye Bakanı olan Banka temsilcisi Lieftinck, Sayın Başbakan tarafından huzurdan çıkarılmaya mecbur olduktan sonra, Dünya Bankasının kapıları yüzümüze kapandı. O günden beri ne Dünya Bankasından ve ne de diğer malî müesseselerden yardım alamaz olduk.

YARDIMI D.P. HARCADI

Bugüne kadar memleketimize yapılan Amerikan İktisadi yardımlarının yekûnu 809.600.000 dolardır. Bu yardımlardan başka Amerikan ihtiyaç fazlası ziraat maddeler yardımından 1954 - 1957 yılları içinde 128,2 milyon dolar tutarında hububat, yağ ve et gibi muhtelif ziraat emtia temin olunmuştur. C.H.P. devrinde 49 milyon dolar olarak temin edilmiştir. 1949 - 1950 devresindeyse 132, milyon dolar yardım sağlanmıştır. D.P. iktidarının iş başına geldiği seneler bu yardım miktarı azalmış, 1950 - 1951 de 100 milyon, 1951 - 1952 de 70 milyon dolara düşmüştür. Ancak 1954 - 1955 yılından itibaren 1956 - 1957 ye kadar her sene 100 milyon dolar civarında olmuştur.

Hâricî yardım mevzuunda bilginin ve tecrübenin ışığı altında gayret ve dikkatlerin teksifi, karşılıklı itimat ve samimiye-
tin temini daha çok yardım elde edilmesine imkân verir.

YARDIM NASIL ALINIR ?

Türkiye Amerikadan aldığı yardıma lâyıktır. Çok daha fazlasına lâyıktır, çok daha fazlasını almalıdır ve daha fazlasını da alabilir. Çok daha fazlasını almanın yolu vardır: Plânlı, programlı çalışmadan daha fazla yardım teminine imkân yoktur.

PLAN, PROGRAM İHTİYACI

Dışardan yardım temin etmenin yolu sadece ortaya çıkı-
ben, coğrafi bakımdan mühim bir mevkide bulunuyorum, NA-
TO'nun en mühim mütteliklerinden biriyim demek değildir. El-
bette yardımda siyasetin rolü vardır. Ancak sadece buna daya-
narak, buna güvenerek dışarıdan kredi sağlamaya imkân yok-
tur. Dışarıdan kredi sağlamak için plân lâzımdır, program lâzım-
dır, istikrar lâzımdır. Dışarıdan kredi sağlamak için memlekette
hürriyet havası lâzımdır. Yabancı memlekete bakar, orada va-
tandaşın söz hürriyetinin, basın hürriyetinin, ilim hürriyetinin ve
en tabii hakların nez'edildiğini görürse o memlekete kredi aç-
makta haklı olarak tereddüt eder.

BİR TÜRLÜ GELMİYEN HUSUSİ SERMAYE

Nitekim, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çıktığındanbe-
ri memlekete ancak 36 milyon gelmiş. Yabancı sermaye kanunu
ile bu memlekete yüz milyonlar gelebilirdi. Ve gelebilir. Lâ-
kin umumî iktisadî durum bunun gelmesine imkân vermemekte-
dir.

MİLLETLERARASI BİR TEAHHÜT

Avrupa iktisadî işbirliği sözleşmesinin bir âkidi olarak ikti-
sadî faaliyetlerimizde plân ve programa birinci derecede yer ver-

mek hem milletlerarası bir taahhüde riayet bakımından hem de yardımın temini yolunda elzendir.

NETİCE : SÖYLENENLERİN TAM AKSİ YAPILDI

Program ve taahhütlere göre paramızın kıymeti korunacak ve arttırılacaktı. Halbuki paramız dünyanın en düşük değerli parası oldu.

Dış ticaretimiz, serbest mübadele rejimi içinde kat'i inkişaf- lar bulacaktı. Halbuki ithalât ve ihracatımız ciddi bir nefes tı- kanıklığı içindedir.

Piyasa emniyete ve fiatlar istikrara kavuşturulacaktı. Hal- buki hükümet piyasayı keşmekeşe soktu, fiatları arttırdı, dü- zeni bozdu.

Bu yurttan kıtlık tehlikesi asla görülmeyecekti; halbuki bu- gün Türkiye darlık ve yokluklar memleketi oldu.

Menderes Hükümeti itimat reyinizi bu icraatı için almadı.

RADİKAL TEDBİRLER LAZIM

Bu izahat emrivakilere dayanan maceracı bir dış ticaret politikasının, memleketimizin dış itibarını ne derece sarstığını, bütün bu basiretsizliklerin neticesi olarak karşılaştığımız güç- lüklerin dış ticaret mevzuunda bizi nasıl gayri tabii usullere ve yollara sürüklediğini ortaya koymaktadır. Bu durum dış ticareti- mizi bir an evvel sâlim usullere bağlamak ve tıkanıklığı giderecek tedbirler üzerinde ciddi olarak durmak zaruretini de açıkça gös- termektedir. Dış ticaretimizde bugün hüküm süren bocalama- nın palyatif tedbirlerle değil, ancak iktisadî ve malî sahada umu- mî bir sıhhatleştirme gayretiyle bertaraf edilebileceğine şüphe yoktur.

KALKINMA ve HÜRRİYETLER

SUSTURMA GAYRETİ

İktisadî bakımdan gayet açık dertlere çare bulamayan Hükûmet bu zorlukların ifadesini önlemek yolunu tutmuştur. İktisadî zorluklara çare bulamayınca, hürriyetleri daraltmış, zorlukların ifadesini imkânsız hâle getirmiştir.

ÇIKMAZ YOL

Tedbir alınacağı yerde, hakikatleri söyleyenleri cezalandırma yoluna gidersek, çıkmaz yola girmiş oluruz. Bırakınız bunlar söylensin, radyoda anlatılsın, söylediklerimizi millet duysun, yanlış söylüyorsak en âdil hâkim millettir. Bunlar hakkında kararı o alacaktır.

HÜRRİYET İÇİNDE KALKINMA

Kalkınmanın lüzumunda D.P. ile tamamiyle beraberiz. Memlekete kalkınmayı elbette arzu ederiz. Zaten kalkınmayı istemiyen bir tek Türk mevcut olmaz. Yalnız bizim anladığımız kalkınma, ferde saadet, refah, ferde tabii haklar, insan hakları sağlayan ve insanî hakları, tabii hakları istediği gibi kullanma imkânını sağlayan bir kalkınmadır.

DEMOKRASİ REJİMİNİ KURMAK LAZIMDIR

Bu iktisadî buhrandan kurtulabilmenin ve işlerin düzelmeye başlamasının tek çıkar yolunun, demokrasi rejimini bütün icaplarıyla kurmak ve T.B.M.M. nin murakabesini Hükûmet üzerine de mutlaka müessir hâle getirmek olduğuna inanıyoruz.

HÜSRANA GÖTÜREN YOL

İktisadî ve malî sahada karşılaştığımız başarısızlıkların, sıkıntı ve mahrumiyetlerin, aslında memleketin adım adım içine sürüklendiği rejim buhranı ile sıkı ve derin irtibatını bu münasebetle bir defa daha belirtmek isteriz. Filhakika, yorucu, fakat devamlı muvaffakiyetin başlıca teminatını teşkil eden gerçek demokratik bir idare içinde ve devamlı murakabe altında çalışmak yerine, Menderes Hükümetlerinin, mürakabesizliğin ve mes'ûli-yetsizliğin rahatlığı içinde merkeziyetçi, şahsî bir idare sistemine sîr'atle kaymaları, elde ettiğimiz geniş imkânlarla, şartlara, Millet olarak katlandığımız bunca fedakârlıklara rağmen, bugün iktisadî ve malî sahada karşılaştığımız başarısızlıkların, düzensizliklerin, sıkıntı ve mahrumiyetlerin temel sebebinin teşkil etmektedir. Diğer taraftan, iktisadî ve malî sahadaki başarısızlıklar artıkça 4 - 5 yıldanberi tekrarlanan refah ve bolluk müjdeleri realite-lerle tekzip edildikçe, hergün biraz daha artan sıkıntı ve mahrumiyetlerden bunalan vatandaşların şikâyeti çoğaldıkça hürriyet-leri kısmak, demokratik müesseseleri teker teker tahrip etmek ve mürakabe imkânlarını asgarî hadde indirmek, Menderes Hükümetlerince tek çıkar yol kabûl edilmiş ve bugün memleketimiz tam bir rejim buhranı içine sürüklenmiştir. Umumî seçimlerin neticeleri de gösterdiği gibi, milletimizin siyasî olgunluğu ve sağduyusu sayesinde, bu yolun yolcularının er geç hüsrana uğrayacağına eminiz.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	3
Bütçe müzakerelerinde söz alan hatipler	5
YATIRIM POLİTİKASI	14
İktisadî duraklama devresi	14
1950 den evvel kalkınma	21
Plânsız kalkınma	25
Selektörler itibariyle kalkınma	34
Ziraat	34
Sanayi	42
Ulaştırma	47
Deniz yolları	48
P.T.T.	48
KALKINMA VE HAYAT PAHALILIĞI	49
Hızla yükselen fiyatlar	49
Asgarî geçim : 405 lira	51
D.P. ve fiyatlar : Değişen tezler	34
Hayat pahalılığının sebepleri	57
Tehsis ve tedavi	63
KALKINMA ve DIŞ ÂLEMLE MÜNASEBETLER 66	
Artan ithalât ihtiyacı	67
Azalan ihracat	69
Üç milyar dış borç	72
Dış yardım	74
Yardımlı C.H.P. hazırladı	75
Yardımlı D.P. harcadı	75
KALKINMA ve HÜRRIYETLER	78
Hüsrâna götüren yol	79

035A 8166

ULB Halle

3/1

000 178 241

Fiyatı : 1 Lira

